

1917⁶/_{XII} 1937

No 22
1937
30 s.

Latvise *hoch*

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvvere telefon ametis 451-89 ja sv. 156-a, kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap. Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr., 1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Nr. 22

1937

SISUKORD:

- Eläköön Suomi!
- Põhjala sangarite ja vabaduste maa.
- V. Simonen:* Soome maa, rahvas, riik.
- Kaitseliit Soome vabadussõjas.
- Soome Kaitseliit tänapäeval.
- Lotta-Svärd Ühing.
- M. Arak:* 11. detsembrist tähistades.
- A. Balder:* Kaitseliidu jao lahinguväljaõppe- ja patrullivõistlused.
- V. Härm:* „Presidendi-laskevõistlused“ Soomes.
- Isamaa auks!
- J. Tedersoo:* Malevate alatised laagripalatsid ja Üleriiklik õppesentrum.
- A. Vares:* KL mereüksuste talvisest tegevusest.
- Kapten T. Kore 50-aastane.
- L. S.:* Ajalooline 28. november 1917. a.
- Olli Karila:* Nüri puss. Jutustus.

KINDLUSTUSAKTSIASELTS
EESTI LLOYD

**SUUREMAID
JA VANEMAI
KODUMAA KINDLUSTUSSELTSE
ESINDUSED KOGU EESTIS
KIIRE JA ÕIGLANE KAHJU-
TASUDE ÕIENDAMINE**

EESTI LLOYD

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 22

Tallinnas, laupäeval, 4. detsembril 1937

XIII aastakäik

Riigiraamatukogu.

Nõ...

Soome Vabariigi President KYÖSTI KALLIO

Eläköön Suomi!

Komea siniristilippu liehuu joulukuun kuutentena päivänä juhlallisesti kaikkialla yli vapaan pohjoismaisen Suomen. Heimomaamme, tuhatjärvinen Kalevala, viettää valtiollisen itsenäisyyden 20. vuosijuhlaa.

Molemman veljesmaan sydämmet ovat aina lyöneet toisilleusa suruissa ja iloissa. Kestäkööt Suomen ja Eestin hyvät välit ja ystävyys tuhansiin polviin saakka. Meidän kaikkien harras toivomuksemme tänä juhlapäivänä on: Eläköön Suomi!

Eläköön kalliainen Suomi, eläköön Suomen urhollinen kansa ja sen puolustusvoimat!

Ufke siniristi-lipp lehvib jõulukuu kuuendal päeval pidulikult kõikjal üle vaba põhjamaise Soome. Meie jõimamaa — tuhandejärvene Kalevala — pühitseb oma riikliku iseseisvuse kahekümnendat aastapäeva.

Kahe vennasrahva südamed on alati üksteisele soojalt tuksunud. Kestku senised head vahekorrad Eesti ja Soome vahel tuhandete põlvedeni. Meie kõigi südamlikem hüüd on: Elagu Soome!

Elagu kaljuvaldne Soome rahvas ja tema sangarlikud kodukaitsjad!

Põhjala sangarite ja vabaduste maa

Soome Vabariigi 20. aastapäevaks

Keset suure maailmasõja kõige ägedamaid võitlusi, kus otsustaval läänefrondil veel sugugi polnud selgunud veriste tapluste võitjad, ja keset Vene revolutsiooni anarhilisimaid päevi löi kauaoodatud saatusetund meie vennasrahvale — Soomele. Detsembrikuu 6. päeval 1917. aastal kuulutati välja Soome riiklik iseseisvus ja täieline rippumatus.

Kuna kogu kultuuriline maailm — nii kaugemad rahvad kui ka lähemad naabermaad — juba kauemaid aegu ja aastaid olid õppinud tundma Soome kultuuri kõrgust ja vabadusiha suurust, siis leidis Soome iseseisvus kohe tunnustamist nii liitlaste keskriikide kui ka erapooletute maade valitsuste poolt. Üksteise järele deklareeris terve rida valitsusi de jure tunnustamist iseseisvale Soomele. See oli suur ja otsustav pöördepunkt vahva, kõrgekultuurse ja vabadustarmastava Põhjala rahva riiklikus elus. Soome rahvas asus täielises rippumatuses võõraste ülevõimustise korraldama oma riigi saatust.

Iseseisvus oli küll välja kuulutatud ja valitsus tööle asunud, kuid ometi polnud maa veel vaba võõrastest vägedest. Vene väeosad asusid alles maal ja nende korralagedust külvavatele jõukudele toetudes võimutsesid lin-

nades ja maal punased äärmuslased. Rahvuslikult mõtlejad ja isamaalised ringkonnad, kel südamel oli kord, heaolu ja Soome värske vabadus, asusid kohkumatult looma julgeoleku ning riikliku võimu kaitset.

Põhja-Soomes, eemal revolutsioonilisest ja punaste võimutsejate pesast Helsingist, organiseeriti rahvuslik valge armee, kes kindral C. G. Mannerheimi ülemjuhatause all 1918. a. 28. jaanuari hommiku koites algas rünnakut korralagedust külvajate, kodanike elu ning varandusi hävitajate ja venelasile-enamlasile tuginevate punaste vastu. Algas Soome Vabadussõda, kus sangarlik rahvuslik armee nelja kuu jooksul vabastas maa punaseist roimareist ja äraandlikest iseseisvuse vägistajaist.

Lühike, kuid väga verine oli Soome Vabadussõda. Valgekindrali Mannerheimi väed jäid algul maha punaste omast nii arvult kui ka varustuselt, sest viimaseid toetasid venelased oma sõdurite ja madrustega. Samuti jäid punaste kätte ka kõik vene sõjamoona- ja varustuslaod ja nad võisid alati saada lisavarustust Venest. Valgel väel polnud korralikku varustust ja tagavarasid. Seda suurem ja sügavam oli aga valgete võitlusvaimustus ja rahva poole-

hoid neile. Üks hulljulge rünnak, läbi-murre, haarang külgedele ja tungimine tagalasse järgnes teisele. Punaseid sunniti järkjärgult taganema. Maailmasõja kestes Sak-samaale sõjaasjandust õppima ja Vene vastu võitlema läinud jäägrid — need tulised rahvuslased, enamuses haritlased, üliõpilas- ja koolinoored — jõudsid ka kodumaale tagasi ja tormasid võitlusse. Samuti andis abi Saksa, kelle väeosad maandusid lõunarannikul ja 12. aprillil 1918. a. vallutasid Helsingi, alludes ise Mannerheimi ülemjuhatusale.

Nii langes löök löögi järele punaseile ja kevadeks oli kogu Soome lõplikult vaba. 16. mail 1918. aastal leidis aset veriseis võitlusis ja ägedais lahinguis karastatud rahvusliku armee ajalooline marss vaba Soome pealinna, kus rahvas ja valitsus oma sangareid juubeldades vastu võttis ja siniristi-lipp uhkesti kõikjal lehvis.

Sealt edasi algas juba Soome riigi rahulik ülesehitamine korra ja õigluse kaitse all. Küll jätkus veel piiril võitlus enamlastega, hiljem järgnes ka Karjala vabastamise katse, kuid sisemaal oli kord ja soome rahva enese võim maksma pandud vabaks ja ülesehitavaks tööks. Rüütellik ja vabadustarmastav soome rahvas võis täie hoo ning vaimustusega asuda kindlustama ja üles ehitama iseseisvat kodumaad.

Saatus ja ajaloo veeremine on soome rahvale varemil sajandil olnud armulisem kui meile, eestlasile. Elades kaugemal põhjas ja eemal meile vaenuliste vallutajate sõjateedest on ta saanud rohkem elada rahu ja õigluses. Mitmeid sajandeid olles Rootsi valitsuse all, kus seadused ja kord olid inimlikemaid Euroopas ja kus talurahvas pole kunagi tundnud sellast orjust kui mujal maailmas, võis soome rahvas sirguda ja areneda Põhjamaade vabas vaimus ja kindlameelsuses.

Karm loodus ja suurem vabadus kasvatasid soomlase meelegi kindlust ja selgroogu, andsid talle tasakaalukust ja vaprust. Kolmekümneaastase ja põhjasõja vapraimad võitlejad tulid Rootsi väkke ju Soomest. Kui siis läinud sajandi algul Soome langeski Vene alla, suutis ta algul kindlustada endale rohkesti seniseid vabadusi ja erilise omavalitsusliku korra. Hilisemad rõhumisajad ja aktiivseima venestamise vägivalla-aastad taluti ka meelegi kindlalt ja oma õiguste eest võideldi täie tõsidusega. See kõik andis tõeke ja alused soome rahva suurele ja püsivale korra-, traditsioonide, töökuse ja kultuuriarmastusele ning spordivaimule.

Vaba ja tõsine, rüütellik ja tasakaalukas Skandinaavia vaim — see Põhjala vaim, mil-

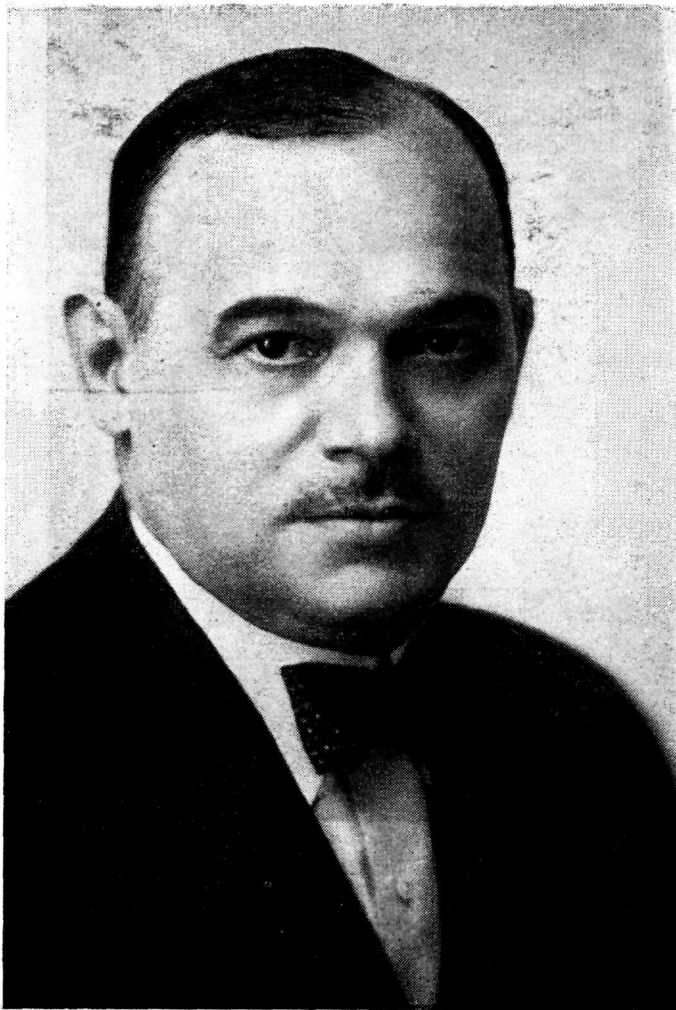

Marssal C. G. E. MANNERHEIM

les on arenenud ja mis on kannud rahvaid Islandist kuni Karjala piirideni ja Daanist kuni Lapi rannikuteni — see on võimaldanud ka soomlasil edeneda ja tõusta, areneda ja jõuda riiklikus, kultuurilises ja majanduslikus elus selle kõrguseni, nagu teda nüüd imetlevad ja hindavad kogu Euroopa ja maailma rahvad.

Õnnelikult lõppenud iseseisvuse-võitluses tõusnud Soome on möödunud kahekümne aasta jooksul väga suuresti edenenud. Kiiremini ja rahulikumalt kui kõik teised noored riigid ja paljud vanad suurriigidki on ta suutnud üle saada ja lahendada põhiseaduslikud ja muud poliitilised sisekriisid. Majandusliku elu, tööstuse, põllumajanduse ja ehitustegevuse tõus on olnud pidev ja eriti viimaseil aastail rekordiline. Sotsiaalse heakorra, rahvahariduse ja kultuurse loomingu areng on olnud suur ja kiire. Soomet imetleb kogu maailm ka ta rohkete ja suurte sportlaste tõttu. Mõnemiljoniline sitke Põhjala rahvas on ju kogu käesoleva sajandi algul olnud võimsam spordimaa kui rohked saaja kümne miljonilised rahvad! See räägib ise enda eest!

Suurt austust on Soomele toonud ka ta rahvuste tuline isamaa-armastus ja lojaalsus oma riigile. Soom-

P. J. HYNNINEN, Soome saadik Eestis

lased on uhked oma tuhande järve maale ja soome rootslased ei vahi kunagi üle lahe Rootsi võimu poole, vaid kõigile on ühiselt armas ning mõlema natsiooni liikmed on ühiselt uhked oma Finlandiale — vabaduse ja korra maale, kus mõlemail on õigus ja hea elada ning töötada. Suurt populaarsust Soomele on toonud ka ta välislepingute austamine. Nii on ta praegu, kus riigid üksteise võidu käega löövad „lepingu paberilipakate“ peale, ainuke riik maailmas, kes tunnustab ja maksab sõjavõlgu. See maksmine ja kõrge sportlik kuulsus on muide Ameerika ühendriikides loonud aluse otse eriliseks Soomevaimustuseks. Kõrge on ta poliitiline kurss ka mujal.

Meil, eestlasil, on ka tõsiseid põhjusi vennasrahvale Soomele ta riikliku iseseisvuse kahekümnenda aastapäeva puhul kõigest südamest õnne soovida. Eesti ja Soome vahekorrad on olnud alati head ja sõbralikud. Suur ja sügav hõimuliikumine ja vastastikune kultuuri-

koostöö on eestlaste ja soomlaste vahel leidnud aset juba kaugeil aastail enne iseseisvuse saabumist. Riikliku iseseisvuse aastail on see järjest rohkem süvenenud ja laienenud. Alates õppivast noorsoost ja eriti üliõpilasist kuni keelemeeste ja muude kultuuritegelasteni on vastastikune koostöö ja lähene mine annud suuri tulemusi ja head. Veelgi suuremat ulatust ja sügavust on ses töös loota nüüdsest peale, kus neil päevil kahe hõimurahva valitsuse esindajate poolt kirjutati ulatuslikem ja tähtsaim neist sõpruslepinguist — Eesti - Soome kultuurkonventsioon.

Suurimat ja südamlikemat tänu ütleme Soomele ta aupäeval ka selle kiire, mõjuva ja püsiva abi eest, mis sangarlik Soome andis meile raskeimail päevil — Vabadussõja alguses ja selle kestes. See vabatahtlik abi tuli õigel ajal ja rüütellikust vennasüdamest. Mõlema rahva head ja otsekohest vahekorda tõendab ka see, et pole soomlased selle abi eest kunagi mingit tasu tahtnud ja pole eestlased seda abi kunagi ka unustanud ega selle tähtsust kuidagi püüdnud vähendada. Nii abi kui ka hinnang on olnud siirad — ja kindel on, et kuigi meie rahvaste vahel pole sõjaliidu lepinguid, on iga eestlane oma südame põhjas veendunud ja teab alati, kust tuleb hädaohu korral esimene vabatahtlik abi ja kus tuleb võidelda. See on veendumus, mida ei suuda luua vormilised lepingud, vaid mis pesitseb ja juurdub rahva hinge ja verre hoopis teistel tungidel ja alustel.

Soomlane on Eestis alati oodatuimaid külalisi ja eestlane on Soomes end alati tunnud kui pühapäevases kodus. Mõningad takistused kriisiaegadel majanduslikus läbikäimises, mõned tähtsusetad arusaamatused temperamendi erinevuse ja poliitiliste moevoolude ringist ning muud sellased pudemed pole suutnud pidurdada Soome ja Eesti sõpruse ja hea vahekorra arengut. Usalduslik vahekord ja koostöö on aastaid leidnud aset meie sportlaste, noorsoo, teadlaste ja — mida siinkohal erilise rõõmuga tahame alla kriipsutada — meie kaitseliitlaste vahel. Ilusa mulje ja paremad tunded on mõlema maa rahvale jätnud ka see aastaid kestnud ilus komme — riigipeade vastastikused külaskäigud — mis on aset leidnud vennaliku otsekoheuse ja piduliku kodususe õhkkonnas.

Vennasrahva riikliku iseseisvuse aastapäeval on kõigi eestlaste parimad soovid Soome rahvale ja riigile ning ta auväärsele presidendile — suurele Eesti sõbrale härra Kyösti Kallirole. Malevlane.

SOOME

MAA, RAHVAS, RIIK

«Kaitse Kodu'le!» kirjutanud VIHTORI SIMONEN

Kas soomlased tunnevad paremini Eestit või eestlased Soomet?

Sellele küsimusele on raske nii otsemaid vastata. Tõsiasi on nimelt see, et kui Läänemere soomesugu rahvad olid lõplikult laiali paiskunud ja siirdunud praegustele asukohtadele — see arvatakse olevat juhtunud juba poolteist tuhat aastat tagasi — võõrdusid soomlased ja eestlased sel määral üksteisest, et tuhat aastat on olnud täiesti tõelisuse põhjal soome keeleuurija, luuletaja ja professori ning senaatori Arvid Genetzi (Arvi Jännes) „Väinöla lapsed“ nimelise kuulsa hõimulaulu sõnad:

„Vaas kaikkii Väinölään lapset
jo eksyi toisistaan,
kuin tuulispäässä hapset
ne kaikk' ovat hajallaan:
Ei Aunus, Vepsä tunne,
kust' eestein kulkee tie,
ei Karjala tiedä, kunnne
jo Kainuu häipynyt lie.“

Vaid kõik vana Väinöla mehed
üksteisest on killustet,
kui tuulispeas koltunud lehed
nad lackile pillutet.
Ei Vepsal ei Aunusel aimu,
kus eestlastel läheb tee,
ei Karjala tea, kus kaimu
ju suikunud surmale.

(A. Annisti tõlge.)

Tõeliselt ei ole siiski eesti-soome rahvad kunagi jäänud üksteisele nii võõraks kui nende maa d. Soome laht ei ole kunagi olnud nii suletud, et see oleks võinud lõpetada vennasrahvaste läbikäimise ja kokkupuutumise, kuigi see toimus vaid rannikumail. Virojoki, Virolahti, Vironniemi ja mõned muud kohanimed Soome lõunarannikul viitavad eestlaste muinaslaatade ja kes teab, asunduspaikadelegi, samuti sellased sugunimed, nagu näiteks Klami, Sirki, Laanti ja m., mis vähimalt meie, soomlaste, kõrvus kuuldavad pigem eesti- kui soomepärasena. Mõlema rahva

Imatra

lähedasest sugulusest järgneb, et Soome saabunud ja sinna jäänud eestlased on mõnel juhtumil koguni sulanud soome saarte- ja rannarahvastikkude.

Meie rahvaeeposes Kalevalas ja vanade rahvalaulude luuletuskogus Kanteletar'es mainitakse ka Eestit mõnes ühenduses samasuguse naabrina kui Häme, Karjala, Inkeri, Kainuu ja Lappi. Näiteks:

„Lähenkö Lapin lauille,
Kotapoikien poluille
eli vierinkö Virohon,
häilähän Hämehen maalle?
(Kas lähen Lapi jälgedele,
onni poegade radadele,
veeren ehk mina Virosse,
liuglen Häme maale?)

Sellest näib, et Eesti ei olnud muinasaegadel soomlasile võõras maa, vaid oma maakondade väärne. Seal tunti rahva liikmete kannatuste lagu:

„Pah' oli Virossa olla:
Yöt seisoin sepän pajassa,
päivät pitkät piinan alla.“
(Paha oli Viros olla,
ööd seisin sepapajas,
pikad päevad piina all.)

jutustab Kanteletar'es Eestist pakku pääsnud soomlane. Ja mida muud kui lähedasi suhteid lõunapoolse vennasrahvaga tõendab Kalevalagi, jutustades Küllikist, kuulsast saareneitsist, keda Päike, Kuu ja Tähedki kosisid oma poegadele ja keda püüdsid ka eesti peud! Need olid kuulsad ja rikkad kosilased, kuna Külliki vastas uhkelt:

„Suotta kultaane kuluvi,
hopeanne hoikkenevi!
En lähe minä Virohon,
en lähe lupoakana.“
(Asjata kulda kulutate
höbedat ära pillate!
Ei lähe mina Virosse,
ei lähe lubamagi.)

Sellest, et Viro nimi nii on jäädvustatud Kalevalas ja muudes rahvalauludes, järgneb, et vennasmaa nimi on nii ametlikus kui ka harilikus keeles tarvitusel Viro, mitte Eesti, kuigi viimatimainitu on saanud eluõiguse eeskätt noorte akadeemikute seas.

Rohkem kui midagi muud on Eestit ja Eestiga soomlasi tutvustanud professor ja kirjanik Zacharias Topelius. Tema „Maamme Kirja“ (Isamaa raamat) nimeline õpperaamat Soome alamatele õppeasutustele oli oma ilmumisaastast, 1875, saadik mõne aastakümne tarvitusel kõigis meie maa rahvakoolides ega ole me maal sel hetkel ühtki algharidusega rahva liiget, kes ei teaks Eestist ja eestlasist vähimalt seda, mida „Maamme Kirja“ lühidalt, kuid asjalikult jutustab Eesti ja Soome rahvaste algaegadest ja rängast saatusest võõraste võimu all. „Siiski eestlased on usalt säilitanud oma keele, oma mälestused ja oma rahvapära. Nad on vilgas, tundeline ja sitke rahvas, kes väga armastab oma isamaad. — Eestlaste keel on nii sarnane soome keelele, et mõlemad rahvad hõlpsasti õpivad mõistma üksteist, kui vaid korra juhtuvad tutvuma võõrapärase kõnelemise viisiga. Muide, soomlased ja eestlased on selleski üksteise sarnased, et mõlemad armastavad laule ja muistendeid, mis rasketel aegadel on olnud neile lohutuseks.“

Siis „Maamme Kirja“ jutustab lühidalt Kalevi pojast ja lõppeks on mõningaid valitud näiteid Eesti rahvalauludest. Kogu esitus täidab kuus lehekülge, kuid seda selgemini see on sööbinud meie rahva liikmete meeltesse.

Vennasmaa Soome lahe lõunarannal ei olnud enam nii tundmatu siis, kaks aastakümnet tagasi, kui mõlemate maade ajaloo leheküljed pöördusid ja Eesti nagu Soomegi, vabanes vene kahepeaga kotka röövküünte vahelt.

Seejärele on üle Soome lahe ehitatud sild, mis ärgu hävigu kunagi! Selle laiendamine ja kindlustamine ning selle lahtipidamine on kummagi vennasrahva ajalooline ja samuti meeldiv kohustus.

Austatud lugejad! Andestage see pikk sissejuhatus, mis ei kuulu õigupoolest meie ainesse. Eelolevate ridade eesmärgiks on siiski osutada, et mingi „Soome lahe sild“, mis on küll tihti nõrk ja kitsas ning lugematuid kordi võõraste poolt kärjastatud, on olnud üle tuhande aasta, millal me rahvad on olnud üksteisest lahutatud. See seletab ka, miks Soome ja Eesti rahvaste vahelised suhted on midagi muud ja lähemat — ütleksime südamlikumad ja vennalikumad — kui tavalises diplomaatia keeles tähendavad „sõbralike naabrite suhted“.

See ei johtu üksinda lähedasest sugulusest ja hõimuhingest, vaid ka üle tuhandeaastasist raskusist ja saatusest, milles on palju ühiseid jooni.

Nii Soome kui ka Eesti geograafiline asend on sellane, et kumbki on pikki aastasadu olnud võõraste rahvaste vahel tüliõunaks, mille pärast järjest käis võitlus. Sellaselt siia Soome neemele asetunud soome hõimud, hämelased ja karjalased, jõudsid kaugel põhja piiril lahutada üksteisest kaht võimsat ja vägevat

rahvust, germaanlasi ja slaavlasti. Need rahvused on kumbki püüdnud levitada oma võimu ja mõju Soome hõimude asukohtadele, ja nii on sellest maa omistada tahtmisest arenenud võitlus, milles võit on kaldunud küll ühele küll teisele poolele. See võitlus oli raske ja sel on olnud suuri ning tähtsaid tagajärgi. Küsimus ei ole olnud vaid jõukatsumises kahe eri tõu vahel, kes mujalgi Euroopas on üksteise vastu pörganud, vaid nende tõugude taga on omavahel võidelnud koguni erilised kultuuriringid, ühel pool lääs, teisel pool ida. Tulemus on lahendanud, kumba kultuuri piiri see maa on asetunud.

Õnneks Soome asus lääne kultuuriringi. See juhtus lõplikult 1100. aasta lõpupoolel ja järgneva aastasaja ajal. Ristirüütlid ja mõõgamehed vallutasid maa, mis samal ajal jõudis Rootsi ühendusse. Seal need hajunud hõimud võitlesid üksteisega asustamata laante omistamise pärast veel siis, kui olud Põhja-Soomes ja Hämes olid kindlustatud ja arenenud, et nende asunike valitud mehed käisid juba Rootsis kuningavalimistest osa võtmas. Kogu praegune Ida-Soome, s. o. Karjala ja suurim osa Savo maakonnast, sai palju hiljem muu Soomega samaks üksuseks.

Lubades vallutatud Soomele õiguse võtta osa kuninga valimisest (aastal 1362), Rootsimaa seega tunnustas Soome oma riigi täisõiguslikuks osaks. Ajaloost ei leita hiljem ka mingeid väliseid tõuvahe avaldusi soomlaste ja rootslaste vahel ega meie maad ei koheldud teisiti kui muid rootsi maakondi. Ses suhtes oli meie saatuse õnnelikum kui näiteks eestlaste ja muude Läänemere rahvaste oma. Nii juba alguses, keskajal, riiklikud ja ühiskondlikud olud Soomes sattusid arenemise teele, mis järsult erines sellest, mis tuli lõuna- ja idapoolsete hõimude saatuseks. Soome vallutamine ei olnud siinsete olude segipaikamine, ja meie rahva omapärane areng võis takistamata jätkuda.

Õigusele osa võtta kuninga valimisest järgnes pärastpoole ka õigus riigipäevast osa võtta. Esiteks n.-n. „isanda päevad“, millal vaid aadlikud ja vaimulikud ülemused lahendasid riigi tähtsamaid küsimusi, siis tulid kõigi nelja seisuse esindajate riigikoosolekud või riigipäevad, millest esimene peeti juba viissada aastat tagasi, aastal 1433 Arbogas. Ajaraamatud küll ei jutusta, kas neil esimesil riigipäevil oli juba soome esindajaid, aga seda peetakse tõenäoliseks. Nii vanad juured on siis olnud Soomegi riigipäeva asutamisel, ega ole ime, kui saabus meie maa iseseisvaks saamise hetk, et selle uude valitsemise korda võeti juhtlause: „Riigivõim Soomes kuulub rahvale, keda esindab riigipäevadele kogunenud eduskond (parlament).“ Rootsi-Soome esimeste riigipäevade ja meie maa Rootsi eraldumise vahelise 375-aastase ajavahemiku kuldolus oli teatavasti Soome esindatud kõigil riigipäevadel. Ühiste seaduste ja korralduste raamistikus arenesid muudki olud üldjoontes samuti kui Rootsis.

Kuid siiski oli vahet nende riigi mõlemate osade vahel. Oma geograafilise asendi tõttu Soome oli Rootsi kilbiks ja vahipostiks idas. Soome sattus lu-

gematuid kordi sõja jalgu ja oli vaenlaste taplustallermaaks, aga nii mõnigi kord tulime toime vaid oma võimuga, ilma Rootsi abita, maa kaitsmisega. Maa eri hõimude ja uudismaade asunike vahel jätkusid veel kaua verised taplused uudismaa-alade ja kalavete pärast. Soome ja Vene vaheline piir oli niigi ebaselge ja riiualune ülal Savas ja Põhja-Soomes. Rööv- ja sissiretked Vene poolt siia ja tasumiskäigud siit sinna olid iga-aastased nähtused mitte ainult keskajal, vaid palju hiljemgi. Edasi oli loodus ise Soome rahvale halastamatu ja armutu. Hall tegi hävitus-tööd karmidel ja lahjadel viljelusmail ning nälgi ja puudus olid alatised võõrad, samuti igasugused tõved. Kuid enne kõike niitis surm kallist vilja sõdades luge-matuil taplustallermail nii omal kui ka võõral maal — tihti üheaegselt mõlemal pool.

„Eestlased sattusid enam kui kuussada aastat tagasi sakslaste võimu alla. Nende sakslastest isandad on neid julmasti kohelnud ja võtnud neilt nende maa, nii et eestlased on sest saadik olnud sakslaste rüütlimõisade teolisteks.“ Seda on küll iga tänapäeva soomlane lugenud eelmainitud Topeliuse „Maamme-raamatust“. Meil on vaid Ida-Soome endiste annetusmaade talupojad olnud samas seisukorras, kuid seal ja mujalgi on vaba talupoja seisukoht olnud abitu ja vaevaline. Maksunõudjad ja isevalitsejad lossihärrad on oma kalitsasse korjanud suurema osa talupoja saagist, seda enam, et maa ise on seal andeilt kitsim, külmem ja vähem viljakas kui Eestis. Soome ainuke tähelepandavaim talupojamäss, mis on tuntud „Nuiasõja“ nime all, oli just sellase viletsuse ja äärmise häda sunnil tekkinud lootusetuse tegu.

Sellastes oludes ja raskustes arenesid soomlased selleks sõdurirahvaks, kellena teda tuntakse väljaspool oma maadki. Soome valikväeosad saavutasid Rootsi vägevuse ajal juba üle-euroopalise kuulsuse, nagu näiteks tuttavad „hakkapeliitta“ — jutud 30-aastase sõja aegadelt, nagu eri maade ajaraamatud tõendavad.

Kuid raskes eluvõitluses meie rahvas siiski ei jäänud osavõtmatuks ega ükskõikseks ka vaimse kultuuri alal. Piiskop Mikael Agricola, soome kirjakeele ja soome kirjanduse isa, andis välja aabitsa, uue tes-

Soome järvi

tamendi ja kaheksa muud vaimulikku raamatut meie emakeeles juba ligemale nelisada aastat tagasi. Ja kui aastasada ning pisut teistki oli kulunud Agricola surmast, oli juba kogu rahva noorem põlv kirjaoskaja ja niinimetatud „maarahva kirjandus“ heal algusel. Soome ülikoolgi saab kolme aasta pärast kolmesaja-aastaseks. Ja soome kirjandus vajab seitse tuhat jooksvat meetrit raamaturiuleid!

Meie rahva tuhandeaastases asendis Lääne ja Ida vahel sündis pöörettekita muutus aastal 1809: Soome lahutamine Rootsi ja ühinemine Venemaaga. Seda meie ajaloos ehk kõige tähelepandavamat sündmust saatis varsti iseseisvuse mõtte sünd, küll algul mõne üksiku meeles, kuid juba mõne aastakümne kuludes ja eriti Türgi (Krimmi) sõja ajal (aast. 1854—1856) see levis eriti üliõpilasnoorsoo ringides. Aleksander II valitsuse ajal, „riiklikul jääminekul“, ja rahvuslikul ärkamise ajal, samuti riigipäeva seaduslikult toimima pääsedes loodi võimsalt see põhi, millele tuli ehitada iseseisev Soome. Kuid veelgi kestis karm järealtav ning kannatuste aeg (Bobrikov, Seyn), enne kui saabus meie isamaa vabastumise ja iseseisvaks saamise hetk.

Kahel aastakümnel on nüüd „Väinola lastest“ Soome ja Eesti tutvunud üksteisega enam kui endisel aastatuhandel. Kuid, nagu algul ütlesime, sellest hoolimata need maa d mõlemal pool Soome lahte on veelgi rahvastele vähe tuntud, samuti kummagi rahva igapäevased olud, eluviisid, vaimsed ning ainelised saavutused jne. On ju see Soome näiteks oma tuhat kakssada kilomeetrit pikk ja kuussada kilomeetrit lai.

Maa pindalast — 388,000 ruutkilomeetrit — saame aimu teades, et maa põhjapoolseimas osas südasuvel päike ei lähe looja ega tõuse kesktalvel. See on 40.000 järve maa ja nende vesi peidab kümnenda osa kogu maa pindalast. Metsad peidavad kuus kümnendikku, sood ligi kolmandikku. Ei me laula põhjusteta „meill’ on hanki ja jää, meill’ on halla ja yö...“ Vaid kuus protsenti kogu maa pindalast on viljakandvaks muudetud. Ja siiski kaks kolmandikku meie rahvast elatab end põllupidamisest, 15 protsenti saab leiba tööstuse teenistuses ja 20 protsenti teistel aladel.

Roheline ja sinine on Soome maastiku suvised peavärvid. Sellesse maastikupilti kaob koguni meie 4.000 tööstusasutust ja linna, alevi ja külad on ülalt vaadates nagu täpid sinirohelisel lagendikul. Metsa ja kaljukünkaid on palju, kuid tuhat meetrit ületavaid mägesid vaid harva ülal Lapimaal. Jõesid ja jõgi-järved, mida muidugi on veel palju enam kui umbjärvi, toovad osalt väheldust soome maastikupilti.

Majanduse ja hariduse oludes me ei ole naabermaist enam palju järel. Soome pindala suuruselt ja hõredast asundamisest hoolimata on meil raudteid kokku viis ja pool tuhat kilomeetrit või poolteist meetrit iga maa eluaseme kohta. Põhja- ja Läänemere

maist on selles suhtes vaid Rootsi meist ees. Kuid meie maa rikkused ongi suuremalt osalt peidetud nende kaugete paikade avaraisse metsisse, millest järgneb, et meie maanteede ja raudteede võrgul on eeldus suuresti laieneda ja tiheneda. Samast põhjust ja ilmastu alast järgneb, et meie põllumajanduspoliitika nõuab omapärast suunda, mis otsekohe võrreldes vastavate oludega ja arenemisega näiteks just Eestis ei pea ilma pikema jututa paika ega olegi võimalik.

Majanduslike kutsekoolide olukord Soomes on praegusel hetkel juba sellasel tasemel, et see vajab arenemiseks vaid täiendamist, aga mitte enam midagi uut ja teedrajavat.

Samane on lugu kooli- ja hariduselu aladel. Meil on kolm ülikooli ja arvukalt muid kõrgemaid koole, 231 gümnaasiumi (neis on kokku 52.000 õpilast), on rahvaülikoole, tööliste ülikoole jne. juba jätkuvalt. Rahvakoolidegi korraldus on juba üldise koolisunduse nõutud tasemele üsna lähedal.

Kaitsmisväärt maa on Soome meile, viimse verepisarani kaitsmisväärne! Meie alatine sõjavägi on sõna tõsiselt mõttes rahva sõjavägi veel suuremal määral kui viimse aastasaja lõpupoolel asutatud ja veidi üle kahekümne aasta tegutsenud esimene väeteenistuse kohustuslik sõjavägi.

Meie rahva ajaloolisest arenemisest järgneb, et sõdurikutse on alati meie maal olnud austatud ja lugupeetud. Rootsi-Soome sõjaväekorralduse suur uuendaja kuningas Kaarel XI järjestas 1600. a. lõpu poole sõjaväe niinimetatud asundus-korralduse alusele, millest korraldusest meie kuulus õigusteadlane Matias Calonius omal ajal arvas, et see on „põhjaliku ja isamaalise riigitarkuse oivaline meisterteos.“ See oli tõesti parim korraldus enne üldise väeteenistuse kohustuse tulekut ning seda on lähetatud teistele sõjavägedele ja rahvastele.

Meie sõjaväelise korralduse teine osa, kaitseliidu korraldus, on seevastu puhtalt meie oma rahva saavutus. Seda korraldust luues ei jälgitud mingeid välismaa eeskujusid. Neid õigupoolest ei olnudki.

Kaitseliidu korraldus on, peale sõjalise ja maa-kaitsevälise korralduse, ka maa suurim vapruste ja isamaalise arengu korraldus. Osutame siin vaid mõnele arvule. Aastal 1936 peeti Kaitseliidus 16.550 laskevõistlust, millest oli 381.802 osavõtjat. Mitmesuguseid spordivõistlusi oli 8742 ja neist 13.619 rühmade ning 181.995 üksikosavõtjat. Muid arendusettevõtteid oli 7.652 ja neist osavõtjad kokku 1.136.843 isikut.

Soome endine sõjaminister Oksala lausus ühes kõnes:

„Niikaua kui tumisevad kaitseliitlaste taktsammud, on meil vaba maa.“

Nende sõnadega ühineb kogu Soome isamaaline rahvas.

Kaitseliit Soome Vabadussõjas

Revolutsiooni järele 1917. a. hakkas Soome paigutatud vene sõjavägi kiiresti demoraliseeruma ja distsipliin sõdurite keskel kadus. See muutus kogu Soome ühiskonnale suureks hädahuaks, sest röövimised, tapmised ja kõiksugused roimad levisid maal. Asja tegi veelgi mõtlemapanemaks see, et terrorist harrastavate vene sõdurijõukudega hakkasid liituma bolševismi piislasest nakatatud kohaliku rahva liikmed.

Vastumõju algas siiski varsti. Seadusi austavad ja isamaalised rahvaliidmed hakkasid eri paikades moodustama salajasi relvastatud organisatsioone, mis tavaliselt kandsid tuletõrje ja spordiseltside nime. See oli Soome Kaitseliidu organisatsiooni algus. Nende lähem eesmärk oli ühiskonna rahu kaitsmine, kuid nende tõeline moraalne ühendusvõim oli maa vabastamine vene valitsuse alt. Salajastel Kaitseliidu üksustel oli siiski vaja võita suuriraskusi. Esiteks ei olnud maal sõjaliselt väljaõpetatud relvitundvat sõjaväge, sest Soome sõjavägi oli likvideeritud juba aastal 1902, mille järele soomlased ei olnud enam väeteenistuses olnud. Teiseks oli maal suur relvade puudus. Seepärast Kaitseliidu relvastus oligi algul võimatu puudulik ja kirju. Üldse kõlbas kõik, mis „püssirohuga käis“, ja harjutustel tarvitati parema puudusel võimlemiskeppe ja teibaidki. Rahaga aga sai mõndki. Oli vene sõdureid, kes müüsid püsse ja padruneid, ning salajased, eriti hädaohtlikud relvaretked ulatusid Peterburini. Väga suur tähtsus oli 1917. a. sügisel Saksamaalt saabunud relvasaadetisel, mis sisaldas 6500 püssi, 30 raskekuulipildujat, umb. 2 miljonit padrunit jne. Samal ajal saabus ka maale Saksamaal moodustatud Soome jäägripataljonist mõnikümmend meest, kelledest said Kaitseliidu sõjalisel juhil. Salajane organiseerumine oli 1917. aasta lõpul jõudnud niikaugale, et Kaitseliidus oli umb.

30.000—40.000 meest, kuigi nende relvastus ja väljaõpe oli eriti puudulik. Olukord jaanuarikuus 1918. a. oli niivõrd terav, et võitluse algust ei võidud enam edasi lükata. Esiteks Karjalas, siis kohe seejärel Põhja-maal õnnestus venelaste jõukudelt võtta relvad. Saadud relvade abil moodustati kiiresti valge rinne, mis ulatus Põhja lahest Laadogani, maa lõunapoolse ja võimsaima osa jäädes punaste ja venelaste haldusse.

Valgete võim oli siiski sedavõrd nõrk, et ei saanud organiseerida mingit otsekohest pealetungi. Kindral Mannerheim, Soome Vabadusarmee ülemjuhataja, asus neis oludes moodustama uusi rühmi, mille meeskonnad saadi üldise värbamise teel ja mille pealikud moodustasid suurelt osalt Saksamaalt koju tulnud soome jäägreist. Rinne oli siis vaid defensiivis. See ülesanne jäi kogu Kaitseliidu osadele, mis sõja algupäevil olid moodustanud rinde. Nüüd järgnes vältimatu võitluse ajajärk, mis osutus väga raskeks, kuid milles Kaitseliidu rühmad sooritasid ausasti neile usaldatud ülesanded. Rinne ei murdunud kusagil. Kaitseliit oli saanud tuliristimise.

Vabadussõja lõpplahenduse andsid kaks suurt „valgete“ pealetungi, üks Tampere, teine Viiburi all. Teatavasti seejärel murdis kõikjal vastupanu. Kõigis neis sõjalisel toimingus olid tegevad Kaitseliidu üksused.

Soome Kaitseliit

tänapäeval

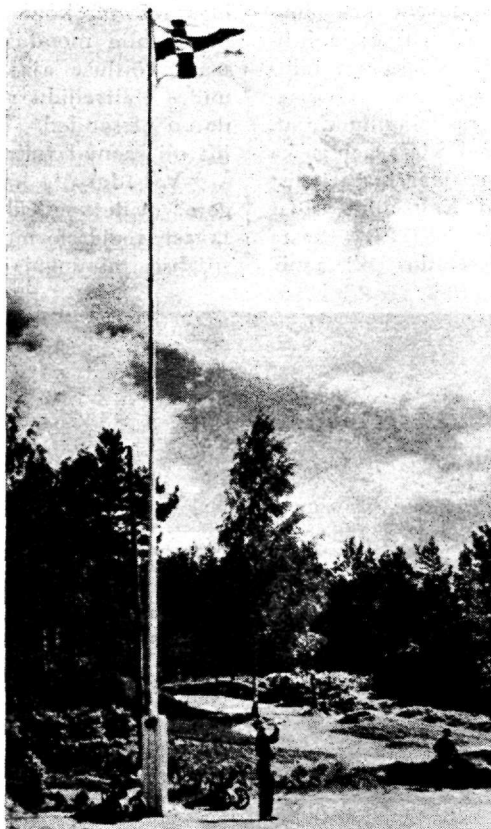
Suojeluskuntajärjestö — Soome Kaitseliit — on Soome kaitsejõududesse kuuluv vabatahtlik, relvastatud maakaitse organisatsioon. Kaitseliidu ülesanded ja administratsioon on 1927. a. 22. detsembril antud seaduses järgmiselt kindlaks määratud: Kaitseliit on isamaa ja selle seadusliku ühiskondliku korra kaitsmiseks ja kuulub osana Vabariigi sõjajõududesse. Ta ülesandeks on rahu ajal rahva kaitsevalmis oleku ning vaimse ja kehalise tubliduse arendamine, andes oma liikmeile sõjalist kooli ja harjutades sporti ning organisatsiooni sihtidele vastavaid arendustoiminguid. 1927. a. antud seadust täiendavad Kaitseliidu organisatsiooni põhimäärused (1928. a.) ja KL administratsioonilised juhendid (1934. a.).

Organisatsioon: Vabariigi president Soome kaitsejõudude ülemjuhatajana on Kaitseliidu kõrgeim juht. Kaitseliidu toiminguid juhivad talle alluvana Kaitseliidu ülem, kel on abiks Kaitseliidu Peastaap. KL Peastaabil on kolm osakonda: Sõjaasjanduse, Üld- ja Majandusosakond, lisaks veel eriline Propagandaosakond ja Kaitseliidu Pealikute kool. Maa on jagatud 22 malevaks (piirik). Neid juhivad malevate

pealikud, abiks on malevate staabid. Kaitseliit on väljaõppe mõttes jagatud ringkondadeks (malevkondadeks). Malevkondade sõjalise väljaõppe eest hoolitsevad maleva pealikule alluvad malevkondade pealikud. Kaitseliidul on omavalitsuse õigus: igal Kaitseliidu üksusel on majanduse ja üldasjade korraldamise jaoks valitud juhatused. Igal aastal kogunevad malevate esindajad Kaitseliidu esindajate koosolekule, kus muuseas käsitletakse KL riiklike rahasummade tarvitamist puutuvaid asju.

Riigipalgalised on Kaitseliidu ülem, Kaitseliidu Peastaabi ja malevate staapide ohvitserid ja ametiisikud, malevkondade pealikud ja nende abidena toimivad instruktorigid. Kohalike pealikute ametiks on kõrvaltoimingud, mille eest maksetakse väikest palka. Kõik muu töö sooritatakse vabatahtlikult.

Vabariigi president nimetab kaitseministri esitusel tegevvaie ohvitseridest: Kaitseliidu ülema, KL Peastaabi ülema, Sõjaasjanduse Osakonna pealiku ja koloneli auastmes olevad malevate pealikud. Kaitseliidu ülema esitusel nimetab president muud Kaitseliidu vanemad ametiisikud. Kaitseminister nimetab KL Peastaabi Kes- ja Majandusosakondade peali-

kud. Muud ametiisikud nimetab Kaitseliidu ülem. Kaitseminister kannab Vabariigi presidendile ette Kaitseliidu eelarve ettepaneku ja kinnitab Kaitseliidu malevate nimetused ning territooriumi piirid. Organisatsioon on peamisteks väeliikideks jalavägi, välikahurvägi, rannakahurvägi, ratsavägi, jalgratta-, pioneer-, õhukaitse-, side- ja hooldusüksused ja Merekaitseliit. Pärast seda, kui Soomes on siirdunud territoriaal-süsteemile, on Kaitseliidu ülesanded sõjaaegse reservväe väljaõppe alal muutunud endiselt tähtsamaks. Aastal 1936 oli Kaitseliidus 105.000 liiget.

M a j a n d u s. Kaitseliit saab riiklikke summasid. (1936. a. Smk. 63.650.000 = ca Ekr. 5.000.000.—) Tähelepanev osa jooksvaist kuludest kaetakse jätkuvalt vabatahtlikest annetustest.

T e g e v u s a l a d. Tähtsaim tegevus on õigupoolest sõjaline väljaõpe, mis toimub laagri- ja harjutuspäevadel, erilistel kursustel jne. Väljaõppe tegevus korraldatakse kompaniide, malevkondate ja malevate piirides, olenedes väljaõppe laadist. Aeg-ajalt korraldatakse malevatevahelisi manöövreid. Malevad võtavad vahest osa ka sõjaväe osade ning kordusõppuste rühmade õppustest. Ohvitseride täiendusõppused toimuvad kokkuleppel Kaitseministeeriumiga osalt Tuusulas, Kaitseliidu Pealikute Koolis, osalt aga Kaitseministeeriumi õppeasutustes või kursustel. Sõjalises väljaõppes on laskeharjutustel tähelepanev koht. Laskevõistluste toiminguga avarust valgustab muuseas see, et näiteks 1936. a. oli 16.060 laskevõistlust, millest võttis osa 373.726 võistlejat. Nende pärislaskevõistluste lisaks on arenenud avar sõjaväeline võistlustoiming sõjalise tubliduse, teadmiste ja osavuse arendamiseks. Võistlusaladest mainitagu rühmade lahinglaskmist sõjaväepüssidest ja kergekuulipildujaist, sõjalisi võistlusi, patrullivõistlusi jne. Kaitseliidu kehalise kasvatusprogrammi teenib sõjalist väljaõpet ja selle raskuspunkt on asetatud sõjaväelistele võistlustele. Suusatamine on tähtis võistlusalala. Kindlad pärispordi alad, mis organisatsiooni algusaegadest on olnud kavas, on nüüdki säilitatud, kuid võistlusi nendel aladel ei korraldata nüüd suuremas mastaabis kui maleva võistluste ulatuses.

Kaitseliidu juure on asutatud üle 500 (1936) poisteosakonna, kuhu kuulub 24.487 (1936) 12—17 aasta vanust poissi. Poistejaoskondades, mis pole relvastatud, antakse poistele sobiv maakaitseväeline ettevalmistus. Kaitseliidu Propagandaosakond suunab oma tegevuse nii oma organisatsiooni ridadesse kui ka väljaspoole laia publikusse. Väljapaistvaim tööala on Kaitseliidu korraldatud peod. Muusikaharrastus on elav, paljudel

Soome Kaitseliidu ülem kindral L. MALMBERG

Kaitseliidu üksustel on oma puhkpilliorkestrid ja laulukoorid. Lisaks korraldatakse palju kinoetendusi. Aastal 1936 korraldati Kaitseliidus 4.915 propagandaettekõnet, mille publikuks oli kokku poolteist miljonit hinge. Kaitseliit on abistanud tema poole pöördud palveil ametivõime kurjategijate tabamistel, tulikahjude ja metsapõlemiste kustutustöödel jne. Osalt annetuste, osalt riiklike summade abil on üle maa ehitatud 406 Kaitseliidu maja (1935). Suurem osa neist kuulub organisatsioonile päriselt, mõnes ollakse osanikuna.

Ameteilt-elukutseilt jagunevad kaitseliitlased järgnevalt: talupoegi 51,62%, muist elukutseist 5,66%, ametnikke (riigi-, omavalitsuse, kiriku, äri- jne.) 14,99%, töölisi ja teenijaid 20,18% ja õpilasi 7,55%.

Kaitseliidu töö abistamiseks on 1921. a. asutatud Lotta-Svärd Ühing.

LOTTA-SVÄRD ÜHING

Kuidas Soome naine on rakendunud riigikaitse töösse

Lotta-Svärd Ühingu esinaine FANNY LUUKONEN kõnelemas lotade päeval, 13. nov. 1937. a., Helsingis konservatooriumi pidusaalis. Piduvõõraste hulgas näeb Vabariigi presidenti ja Kaitseliidu ülemat

Soome rahva raskete aegade ja katsumiste ajaloos leitakse järjest kauni kombena, et Soome naine asub kartmatuna ja ohvrimeelsena mehe kõrval. Praegu elav sugupõlv on saanud seda võimsalt kogeda venelaste surve ja vabadusvõitluste aegadel. See auväärne ajalooline nähtus ei ole jäänud märkamata ka Johan Ludvig Runebergist, Soome rahvuslaulikust. Ta on luuletuses *Lotta-Svärd* sellele loonud igavesti säiliva mälestusmärgi, kujutades sõduritoitlustajat, kes seirab võitlevat sõjaväge hoolitsedes emalikult sõdurite eest. Sellest on saanud nime Soome kaitseliidu tugi ja sösarkorraldus, mille ridades tegutseb ligi 90.000 Soome naist, esindades kõiki ühiskonna klasse ja kihte.

Lotta-Svärd ühing valmistub juba rahu ajal selleks, et ta liikmed oleksid sõja süttides võimelised sooritama kõiki eriülesandeid, mis mehi vabastaks suuremal määral võitlustegevusele. Kui võtta arvesse, et nüüdisaegses sõjas rindetagune vägi satub tihti hädaohtu, siis ilmneb, et selle tähtsa ala ettevalmistus peab olema väga mitmekülgne ja mitmeaastane, õigupoolest just sama kui kaitseliidus.

Lotta-Svärd ühingu eesmärgiks on äratada ja levitada kaitseliidu aateid ja abistada kaitseliitu, kaitsta usku, kodu ja isamaad.

Seda teostab Lotta-Svärd ühing:

- 1) toimides rahva kaitse tahte ja kaitseliidu kõlblise tubliduse tõstmiseks;
- 2) abistades kaitseliitu sanitaaralal;
- 3) abistades kaitseliitu toitlustuse alal;
- 4) abistades kaitseliitu varustuse hankimisel;
- 5) abistades kaitseliitu kantseleitoiminguis ja korjates varasid oma tööks ning kaitseliidu heaks.

Kui 1921. a. kevadel ühing muudeti ülemaalseks, siis moodustati tema administratsioon ja toimkonnad. Samuti valiti ühingule keskjuhatus, kelle esinaine nimetab kaitseliidu ülem. Maa 22 ringkonda moodus-

tab ühingu halduse alad. Igas ringkonnas juhib ja valvab tööd 8-liikmeline ringkonna juhatus. Samuti 8-liikmeline jaoskonna juhatus on vastutav kohtadel jaoskondade töö aladel. Jaoskondi on ca 700.

Ühingus toimivad liikmed on toetajad-lotad ja tegevlotad. Tegevlotade suhted ühinguga ja selle tööga on tihedamad.

Erinemise piirdeid Lotta-Svärd ühingule annab ta keskkohas tarvitusele võetud osakondadesse jagunemine.

Sanitaarosakond abistab kaitseliitu sanitaartegevuses ja mobilisatsiooni korral annab kaitseliidule haigeravitsejaid ning haigeravitseja abilisi.

Sanitaarosakond hangib ka varustust välihaiglate jaoks. Ongi juba jõutud nii kaugele, et mõnel ringkonnal on omad 100 haiget mahutavad haiglad juba tegevusvalmis.

Lotade toitluspunktis

Toitlustusosakond hoolitseb kaitseliidu harjutustel, pidudel ja paraadidel toidu valmistamise ning jagamise eest ja annab mobilisatsiooni korral toitlustajaid kaitseliidu käsutusse.

Väga mitmekülgne ning ohvrimeelt nõudev on see töö, mis kuulub toitlustusosakonnale kaitseliidu abistamisel. On vaja tähendada, et mõningad juhud nõuavad nädala, teinekord isegi paari nädala pikkust pidevat tööd. Harvemini asustatud maa-aladel on pikkadel matkadel oma raskused. Tihti on vaja 40—50 km harjutuspaigale käia. Ka väljaspool kaitseliitu lotad hoolitsevad tihti masside toitlustamise eest. On saanud harjumuseks, et suuremate pidustuste ja kogunemiste puhul pöördutakse lotade poole. Ning võimalust mööda lotad ongi need toimingud sooritanud. Tihti on ühing saanud abistada maa-alalist sõjaväge erijuhtumil.

Varustusosakond abistab kaitseliitu varustuse hankimisel. Osakonna tegevus oli just ühingu algaegadel väga tähtis. Kui kaitseliit nüüd peaaegu kogu varustuse saab valitsuselt, siis on selle valmistamine jäänud vähemaks ning osakond on asunud valmistama oma tarbeid, muuseas haiglate varustust, müügiesemeid jne. Viimasel ajal on kaitseliidus võimsalt arenenud poiste organiseerimine annud varustusosakonnale huvitavat tööd. Mõnes ringkonnas on poiste organisatsiooni tarviline varustus suuremalt osalt kõik lotade tehtud.

Korjandus- ja kantseleiosakond hantib toetajaid liikmeid ning korraldab raha- ja annetuste korjamist, näitemüüke, pidusid ja koosviibimisi varade kogumiseks enda ja kaitseliidu tarveteks ning annab mobilisatsiooni korral kantseleiaabilisi kaitseliidu käsutusse.

1929. a. alates on ühing välja annud oma ajakirja „Lotta-Svärd“, mis on leidnud rohkesti toetajaid nii organisatsioonis kui ka väljaspool.

Laiaulatuseline ja sügavale sihtiv on haridus- ja valgustustöö, mida järjest tehakse oma liikmete keskel.

Organisatsiooni laad eeldab ju kindlat vaimset vastastikust mõjuavaldust. Koosviibimised ja tööõhtudki püüavad seda saavutada, kuna need on tihti eeskavalised. Kõige harilikum arendustoiming on n.-nimet. ringkonna-kursused, mis kestavad 2 nädalat. Peale igas osakonnas antavate teadmiste ja oskuste kuulub nende kavva veel organiseerimis- ja rahvustöö, üldhariduslikud ettekanded, laul, sport ja võimlemine. Peale ringkonna-kursuste korraldatakse veel erilaadseid nõupidamis- ja hariduspäevi. Sanitaarlotade väljaõpetamiseks töötavad põhimäärustega ettenähtud korras 6-kuised haigeravitsejate abiliste kursused Helsingis ja Viiburis.

Kehakasvatuse, s. o. spordi ja võimlemise alale, on ühing juba ammugi pöörnud tähelepanu.

Lotad orienteerumisõppustel

Spordiseltsid on asutatud nendes piirkondadesse, kus pole erilisi naisvõimlejate seltsi. Suusaharrastus on eriti levinud. Tarvitusel on n.-n. suusa- ja käimisvõistlused, kuhu saarestiku oludes kuulub ka sõudmine, eriliste märkide saamiseks.

Kümnekilomeetrilise matka soorituse järele — sooritusaeg poolest aastast ühe aastani — võib saada kuld-, hõbe- või pronksmärgi, mis on olnud ead ja endiste soorituste arvust. Märgi saajate hulgas on 70-aastaseidki.

Suusavõistlusi peetakse kohtadel juba aastasadu.

Kaitseliidu talvises töökavas on ülemaalsed suusavõistlused. Võistlustest võtavad lotad osa ja need toimuvad ringkondadevaheliselt. Neist võtavad harilikult osa kõik ringkonnad, igaüks oma 5-liikmelise rühmaga. Soome parimad naissuusatajad kuuluvad Lotta-ühingusse. Korraldatakse muudki spordivõistlusi, nagu teatejooksu, pesapalli, marssimist, orienteerumist, ujumist jne.

Lotasid õpetatakse ka õhuvalvet pidama, side- ning kantseleitoiminguid sooritama. Lotad korraldavad ise oma vormiriietuse.

Nagu eelmisest on selgunud, Lotta-Svärd ühing ei harrasta mingit relvaõppust. Ta liikmed on aga nii rahu kui ka sõja ajal maa kaitsmise teenistuses ja võivad tarbe korral viimasel juhtumil lahkuda oma kodukohtadestki.

11. detsembril tähistades

Kümme aastat Naiskodukaitse tööd

11. detsembril 1937. a. möödub 10 aastat, kui astus kokku esimene naiskodukaitse keskkogu, et valida naiskodukaitse keskjuhatuse ja asuda ülemaalsele naiskodukaitse tööalade korraldamisele vastilmunud „Kodukaitse naisühingu“ põhimääruste alusel.

Loodan, et me kunagi ei lase mälestust ajarüppe vajuda neist ühiselt läbielatud päevadest, pikkadest tööaastatest ja rohketest töötulemustest. Võtame ka edaspidi ja alati oma sooja südamega meie Eesti isamaa saatusest osa. Koondame oma ridadesse neid, kes tahavad tegutseda riigikaitse ülesannete alal ja kes tahavad seda tööd teha tõsiselt, mis me oleme algatanud, mis meile on väga armsaks saanud ja mille kordaminekuks ei ole Jumal senini keelnud oma õnnistust.

*Mari Raamot,
Naiskodukaitse esinaine
1927. a.—1936. a.*

Esimeseks naiskodukaitse esinaiseks valiti pr. Mari Raamot, sekretäriks pr. E. Valtmann. Juhatuse liikmeiks: prd Ebba Saral, Maria Tõrvand-Tellmann ja Maria Arak.

Kümne aasta jooksul on naiskodukaitse (tookord „Kodukaitse naisühing“) läbi elanud mitmed põhimääruste muudatused ja täiendused. Need pole aga muutnud üldist töö sihti ja suunda kohtadel.

Naiskodukaitse töö on olnud väga mitmekesine. Seda kõike mainida, mis tehtud, on ajakirja raamides võimatu. See töö aga on kestnud edasi Kaitseliidu abiorganina peamiselt sanitaar-, toitlustus- ja varustusosakondades. Pealeselle on tegelnud varustus- ja kutuurpropaganda-osakonnad ja oma võimisi arendanud ning näidanud spordirühmad.

Hoolekande alalegi on jätkunud naiskodukaitse organisatsiooni tegevust, näit. lastekaitstes, lasteadeade ülalpidamises ja laste toitlustamises ning vaeste abistamises riiklikel tähtpäevadel. Kogu see tegevus on üha laienenud ja süvenenud.

Kui esimese keskkogu informatsiooni andmeil 1927. aastal naiskodukaitse liikmeid oli umbes 3000, siis nüüd see arv on kasvanud viiekordseks. Tol ajal oli naiskodukaitse jaoskondi üle maa vaevalt 100, nüüd töötab üle 500 jaoskonna kokku ligi 15.000 liikmega. Pealeselle tegutseb umbes niisama palju kodutütred ligi 700 rühmas.

Naiskodukaitse keskkorralduse rahalised läbikäigud on aasta-aastalt ühes tegevusega kasvanud. 1927./1928. a. koostati naiskodukaitse keskkorralduse eelarve vaevalt Kr. 400 piirides, viimasel tegevusaastal aga näitab eelarve juba 26.000-kroonilist tasakaalu. Naiskodukaitse on suuresti kaasa aidanud KL sissetulekute muretsemisel.

Naiskodukaitse keskkorraldus on peale kõige muu organiseerinud alates 1930. aastast ülemaalisi naiskodukaitse suvikursusi ja õppepäevi iga aasta ise paigas õppe ja propaganda ülesandeks. Esimene kursus oli Jänedal 1931. a., järgmine Väimelas 1932. a., kolmas Tapal 1933. a., neljas Tondil 1934. a., viies Tallinas 1935. a., kuues Narvas 1936. a. ja seitsmes Pärnus 1937. a.

Suvikursuste kestus on olnud 2—5 päeva ja nendel käsiteldavad kavad ning õppeained kajastavad naiskodukaitse tööd 10 aasta kestes.

I kursus näiteks oli esimeseks suurimaks naiskodukaitse täiesti iseseisvaks tuleprooviks toitlusta-

Tahe olla kasulik oma riigile ja rahvale tiivustas Eesti naiste paremiku koonduma Naiskodukaitse ridadesse.

*Kümne aasta eest oli organisatsiooni koon-
dunud naistel palju idealismi, tugev tahe, soe
süda ja kindel usk sellesse, et ka naine suudab
olla kasulik üldsusele.*

*Praegu on Naiskodukaitse kindlad välja-
kujunenud ulatuslikud töökavad, hästi etteval-
mistatud teguvõimas juhtkond, ligi 15-tuhan-
deline distsiplineeritud ja oma töö eesmärkidest
teadlik liikmeskond. On soetatud Kaitseliidule
toitlustamiseks ja sanitaarabi andmiseks ning
muu abistamise tarvis vajalist varustust.*

*Emaorganisatsiooni on arvuliselt ületa-
mas kodutütred, töötades tõhusat järelkasvu
ühise töö jätkamiseks.*

*On jäädud truuks Naiskodukaitse alg-
päevil püstitatud ideaalidele ja nende alustel
töötatud välja laiaulatuselised ja kindlad töö-
kavad.*

*Ükski organisatsioon ei või ülalhoeteldust
endale enam soovida.*

*Kindlalt, julgelt ja uhkelt täis töö- ja
andmiserõõmu sammugu Naiskodukaitse vastu
tulevatele aastatele.*

*Erika Männik,
Naiskodukaitse esinaine.*

mise alal ja laialdasemaks korduseks samariitluse
töös. Esmakordselt tuli välja töötada ka kursuste sise-
kord ning organiseerida tööjaotus.

II-sel kursusel esineb juba peale muu noorte or-
ganiseerimise küsimus, peetakse loenguid distsipliinist
ja rahvuspropagandast.

III-dal kursusel uudisena korraldati naiskodukaitse
ringkondade vaheline käsitööde näitus: 1) esemeist,
mis on määratud kaitseliidu varustamiseks, ja 2) ese-
meist, millede kaudu hangitakse kaitseliidule sisse-
tulekuid.

IV-dast suvikursusest on vahepeal organisee-
ritud noored juba osavõtjad, ning ca 400 kodu-
tütart ühes oma juhtidega teevad Tondi suvikursuse
kava mitmekesisemaks. Suure tähelepanu osaliseks
sai eriti kodutütarde I lõkkeõhtu, kus „tule süütamise
sõnad“ improviseeris kodutütarde peavanem prl. S.
Pruuden. Lõkkeõhtu külalisteks olid m. s. Lotta-
Svärd ühingu esindajad Soomest.

V-enda naiskodukaitse suvepäeva kavas oli KL
päevast osavõtjate malevlaste, naiskodukaitse liikmete,
kodutütarde ja noorkotkaste toidustamine naiskodu-
kaitse poolt. Tehti kaasa ka paraad, esineti laulu- ja
võimlemisettekannetega ja kodutütred esinesid staadio-
nil võimlemisettekannetega ja lavastasid „Isamaa
auks“ Draamateatri ruumides (kodutütarde peavanema
kirjutatud isamaaline näidend).

VI suvikursusel (nüüd nimetatakse neid õppepäe-
vadeks) Narvas oli kavas distsipliiniküsimus, võeti
lõplikult vastu nkk. vormiriietus, arutati uut arvepida-
mise korda ja tutvuti Narva ajalooliste vaatamisvää-
rustega.

Naiskodukaitse peasekretär M. ARAK

All pildil: toidunõude pakkimise standardkast: Ülal — kast avatuna; kaane õõnsusesse on paigutatud lusikate, kahvlite ja nugade hoidised. Keskel — vaade ülalt kasti põhja. All — kast suletuna; väljas üks kruuside riuleid, mille põhja all asetsevad kulbid

Naiskodukaitse toitlustamas Kaitseliidu Sakala sügismanöövril 1936. aastal

Lõppeks VII-dad suvepäevad Pärnus käsitsid nkk. rivikorda, matkaküsimusi, ajaloolisi andmeid Pärnust jne. Suure pidulikkusega kogu suvepäevadest osavõtjate naiskodukaitse liikmete juuresolekul avati vara lahkunud naiskodukaitse Pärnumaa ringkonna esinaine Elsa Lippmaa mälestussammas.

Varem oli juba surma läbi lahkunud Narva ringkonna esinaine Lilli Dener, kellele naiskodukaitse Narva suvepäevadest osavõtjad avaldasid austust, asetades pärja ta hauale 1936. a.

Propagandaülesandeid teenisid suurel määral oma otsekoheste tööülesannete kõrval ringkondade esinaiste päevad, mis nkk. keskkorralduse algaastail korraldati eri ringkondades. Nende põhimõtteks oli algul kanda ergutust naiskodukaitse mõttele eri maanurkadesse. Just esimesed ringkondade esinaiste päevad täitsid selle ülesande sajabrotsendilisel ja need olid kohtadel suurteks pidupäevadeks.

Nii Viljandis toimunud esinaiste päev 1929. a., sama aasta sügissuvel Kuressaares, siis 1930. a. Petseris ja Tartus 1933. a. ning Valgas samal aastal. Hiljem mitmesuguseil põhjusil peeti ringkondade esinaiste päevad jälle pealinnas, ja need kujunesid peamiselt töö ja nõupidamise koosolekuiks, kus üksikasjaliselt arutati töökavu ja algatati uusi ettevõtteid naiskodukaitse tööaladel.

Viimne ringkondade esinaiste päev 28. nov. 1937. a. Tallinnas kujunes töökoosolekuks, kus mõnd ammu kavatsatud mõtet võidi esimest korda näha teostatuna.

Nii oli valminud nõude pakkimise standardkast, mis mahutab 50 emailkaussi, 50 emailkruusi, 50 alumiiniumsupilusikat, 5 paari nuge-kahvleid, 5 alumii-

---

Naiskodukaitse liikmed,
lugege ja levitage
„Kaitse Kodu!“

Naiskodukaitse Petseri Ringkonna esinaine
LUDMILLA LISTAKIND

niiumkulpi ja 5 plekist supipaaki. Kast on raskuselt 2 naise tõstetav ja mõõtudelt valmistatud nii, et see mahub taluvankrisse ja on laagrite ning manöövrite puhul kergesti transporteeritav. (V. pilt.)

Teostamist on leidnud ka nkk, idee saata müügile oma embleemiga artikleid. Naiskodukaitse embleemiks on KL ülem kinnitanud kaitseliidu kotka, ülal tähed N. K. K. Selle embleemiga on juba valmistatud dekooreeritud portselanesemeid, kirjablokke jne.

Et naiskodukaitstes töö üha suureneb, siis on KL ülem pidanud tarviliseks nkk. keskjuhatuse juure luua nkk. peasekretäri koha. Peasekretärina on naiskodu-

Naiskodukaitse Tartu Ringkonna esinaine EBBA
SARAL

kaitse esinaise ettepanekul töösse asunud Maria Arak.

Keskkogu 10. aastapäeva koosolekul seisab ees ka naiskodukaitse uue keskjuhatuse valimine.

Naiskodukaitse esinaisena juhib keskkorralduse tööd 1936. aastast alates pr. Erika Männik.

Kodutütarde peavanemaks on kodutütarde organisatsiooni algusest prl. Salme Pruuden.

Ringkondade esinaised:

1927. a.	1937. a.
1. Harju — Maria Arak	Mary Voore
2. Järva — Adine Lusmann	Linda Eilart
3. Lääne — Marie Michelson	Elle Seimar
4. Narva — Lilli Dener †	Stana Kapper
5. Petseri — Ludmilla Listakind	sama
6. Pärnu linn — polnud ringkonda	Meta Timusk
7. Pärnumaa — Helene Johani	Veera Laurits
8. Saaremaa — Marie Bondartšuk	Lydia Kalm
9. Sakala — Erika Oskar	k. t. A. Tassa
10. Tallinna — Mari Raamot	Alma Jeets
11. Tartu linn — Ebba Saral	sama
12. Tartumaa — Minna Fišmann	Berta Buck
13. Valga — Adele Ruus	E. Aaremäe
14. Viru — Olga Vaher	Helmi Malla
15. Võru — J. Sultson	A. Budkovsky

Seega on ringkondade esinaistest vahet pidamata 10 a. ringkondade juhtimisel püsinud prd Ebba Saral Tartus ja Ludmilla Listakind Petseris.

**Jalanõude ja
naftakaupade**

parim ostukoht on

Estonia pst. 15

Kaitseliidu

Kolonel A. BALDER

jaolahinguväljaõppe- ja patrullivõistlused

Kaitseliidu käesoleva aasta sügise tegevuse suuri- maks sündmuseks oli jao lahinguväljaõppe- ja patrulli- võistlused, mis korraldati Tallinnas 26.—28. novembrini. Need on kaks üksteisest täiesti erinevat võistlust ja esi- nevad Kaitseliidu tegevuses käesoleval aastal esmakord- selt. Mõlemate võistluste üldeesmärk on: pöörata suuremat tähelepanu Kaitseliidu üksuste sõjalisele ette- valmistusele ja ergutada kaitseliitlasi võistluse teel sõja- lise ettevalmistuse harrastamisele. Aastate kogemused ja töö tulemused näitavad, et võistlused on siin pari- maks abinõuks.

Lahinguväljaõppe-võistlused sisalda- vad laskurjao lahingutegevuse ja nende võistluste ees- märk on laskurjagude ja nende pealikute lahinguvälja- õppe taseme tõstmine. Lahinguväljaõppe-võistlusi kor- raldatakse kolmes astmes: malevkondades, malevates ja Kaitseliidus üleriiklikult. Võistlustel esinevad jaod or- gaanilises koosseisus; kõik võistlejad peavad kuuluma

ühe ja sama jao koosseisu. Kombineeritud jaod pole lubatud. Malevate ja malevkondade võistlused viiakse läbi paukpadrunitega, Kaitseliidu üleriiklikud võistlused — jao lahingulaskmise näol.

Patrullivõistluse eesmärk on: äratada kait- seliitlaste huvi patrulli- ja luuretegevuse vastu ja õpetada neid võistluse teel välja sellele mitmekesisele ja huvi- pakkuvale tegevuse alale. Patrullivõistlus sisaldab: asimuudi määramise ja asimuudi järgi liikumise, maas- tikul orienteerumise ja enese asukoha kindlaksmäära- mise, antud punktide kaardile kandmise, vaatluse kau- guste mõõtmise, teate kirjutamise ja perspektiivisandi valmistamise. Patrullivõistlused korraldatakse malevate- kes, malevate allüksustes ja Kaitseliidus üleriiklikult. Patrulli koosseis — 4 meest.

Patrulli- ja lahinguväljaõppevõistlused omavad väga tähtsa koha Kaitseliidu õppetegevuses, neist võistlustis võtavad osa sajad ja tuhanded kaitseliitlased.

Vasakult paremale alates ülalt: lahinguväljaõppevõistluse peakohtunik major Virit annab lahingukäsku jaole. — Lahinguväljaõppevõistluse korraldaja major Metstak annab korraldusi märkide ilmutajatele. — „Jagu, hüpe ühekaupa...“ — Jagu ahelikus. — Jagu „Tormi marss!“ — Jaopealik annab jaole käsku kallaletungi lähtealusel. — Võistluse relvurpealik lipnik Mirt kontrollib võistlejate püsse ooteruumis. — Võistluse kohtunikke major Ellandi: „Püssid näit“ kontrollimas.

Vahest huvitab Kaitseliidu laiemaid ringkondi, milliseid tulemusi andsid Kaitseliidu käesoleva aasta üleriiklikud lahinguväljaõppe- ja patrullivõistlused ja milliseid õpiseid neist võistlustest leiame.

Jaot lahinguväljaõppevõistlus viidi läbi Valdeki laskeväljal kolme päeva jooksul. Võistlusest võttis osa iga malev ühe jaoga. Ülesanne jaot lahingutegevuseks oli küllaltki üllatusrikas ja võimaldas jaole isetegevust. Võistluseks loodud olukorra ja ülesande järele jaot tuli läheneda esijärgus ja julgustada rühma lähenemist (maastik lähenemiseks oli metsane ja jaot tuli liikuda asimuudi järgi), tegutseda ootamata kokkupõrkel vaenlase piiluritega, asuda kallaletungi lähtealusele, teostada kallaletung ja rünnak ja lõpuks pärast rünnakut korraldada jagu kaitseks ning tulistada vaenlast, kes jaot rünnakpunktist oli välja taandunud. Võistlusmaa pikkus 1100 m. Lahinglaskmiseks oli üles seatud 22 mitmesugust lahingumärki (kuju) 4 grupis ja üks kuju üksikult. Märgid ilmuvad. Aeg võistluseks — 1 tund. Hindamisele kuulus jaopealiku ja jaot taktikaline tegevus ja lahinglaskmise tulemused. Laskmise tulemusi hinnati punktide teel tabatud kujude arvu ja pihtaläänud kuulide arvu laskekauguse, kujude suuruse järgi. Taktikalise tegevuse alal nii jaot kui jaopealiku tegevust hinnati nelja alajaotuse järgi, igal alal maksimum 10 punkti. Nii võis jagu saada taktikalise tegevuse eest maksimum 80 punkti, lasketabamuste eest oli

võimalik saada aga mitmekordselt rohkem punkte. Et mitte eelistada laske tulemusi taktikalisele tegevusele ja vastupidi, oli vaja parimat taktikalist tegevust ja parimaid lasketulemusi hinnata võrdse arvu punktidega ja üldse taktikalist tegevust võrdsest lasketulemustega. Võrdsuse saavutamiseks tuli taktikalise tegevuse ala punktide summa korrutada teatud koefitsiendiga. Selle koefitsiendi saamiseks laskeala parim saavutus (Harju maleva jagu — 249 punkti) jagati taktikalise ala suurimale punktide arvule (Sakala maleva jagu — 69,2 punkti), saadi koefitsient 3,6. Saadud koefitsiendiga korrutati iga jaot taktikalise tegevuse ala punktide summa ja nii saadi iga jaot taktikalise tegevuse hinde lõplik punktide arv. Jagude lõplik paremus arvutati kahe ala, taktikaline tegevus ja laske tulemused, punktide summa järgi.

Võistlused viidi läbi kava kohaselt. Kahjuks oli aga ilm väga muutlik ja mitte kõik ei võistelnud ühtedes ja samades ilmastiku tingimustes. Tingituna ilmast oli märkide nähtavus ja nende leidmine erinev ja sellest olenevalt olid erinevad ka laske tulemused. Kõige rohkem kannatas ilmastiku tingimuste all esimesena startija Pärnu maleva jagu. Jaole sadas vastu lumelõrtsu, mis raskendas vaatlust ja halvas laske tulemusi.

Võistlusel esinenud jagude hinnangust annab pildi alljärgnev tabel.

Jaot lahinguväljaõppevõistluse tulemused.

Nr. Nr.	Jaot nimetus	Taktikalise tegevuse hinne												Lahinglaskmise tabamuste hinne					Tabamuste %	Tegevuseks kulutatud aeg minutites	Kokku punkte
		Jaopealiku tegevus					Jaot tegevus							Tabatud kujude arv	Pihtaläänud kujude arv	Punkte lasketabamuste eest	Väljalastud padrumite arv				
		Olukorra hinne ja lahingukäsu andmine	Jaot juhtimine ja tegevus	Tule juhtimine	Üldmulje	Kokku punkte	Liikumine maastikul, tule kasutamine, varjumine ja maastiku kasutamine	Laskekoha valik, sinna astumine ja tegevus laskekohal	Relva käsitamine	Üldmulje tegevusest	Kokku punkte	Kokku punkte kasvatatuna lasketabamuste ja takt. tegevuse koefitsiendiga 3,6									
1	Petseri mal. jagu	9	8,8	8,7	8,8	35,3	8,5	7,3	8	9	32,8	68,1	245,16	14	53	214	147	36,1	59	459,16	
2	Harju „ „	8,7	6,7	7,3	7,2	29,9	6	6,3	7,7	7,3	27,3	57,2	205,92	15	64	249	140	45,7	60	454,92	
3	Pärnumaa „ „	8	7	7	7,8	29,8	7,7	7,2	6,8	8	29,7	59,5	214,2	15	58	226	144	40,3	58	440,20	
4	Tallinna „ „	8,3	8	7,3	8,3	31,9	8,2	7,7	8	8,3	32,2	64,1	230,76	11	44	176	150	39,3	59	406,76	
5	Sakalamaa „ „	9	9,3	9,3	9,3	36,9	8,5	7,8	7,3	8,7	32,3	69,2	249,12	11	33	140	145	22,8	56	389,12	
6	Narva „ „	7,8	7	6,3	7,2	28,	5,5	6,5	7,3	6,8	26,1	54,4	195,84	12	44	182	130	34,6	48	377,84	
7	Võru „ „	6,3	6,7	7,2	6,7	26,9	7,8	7,5	7,7	7,5	30,5	57,4	206,64	11	39	159	119	32,8	55	365,64	
8	Tartu „ „	8,5	7,7	8	4	32,2	8,2	7,2	7,3	8,3	31,0	63,2	227,52	11	25	128	138	18,1	49	355,52	
9	Valga „ „	7,7	6,7	7,5	7,2	29,1	7	7,3	7,2	7	28,5	57,6	207,36	11	39	125	100	39	50	332,36	
10	Viru „ „	7,2	6,5	7	7	28,7	6,8	6,7	6,7	7,5	27,7	56,4	203,04	11	27	113	129	20,9	45	316,04	
11	Järva „ „	7,8	8,3	7,7	8,3	32,1	8	6,7	7	8	29,7	61,8	222,48	6	17	66	93	18,4	56	288,48	
12	Saaremaa „ „	7,2	6,8	6,8	7	27,8	7,3	6	7,3	7,7	28,3	56,1	201,96	6	12	61	110	10,9	48	262,95	
13	Lääne „ „	8,5	6,5	7,3	7,7	30,0	7,0	6	7,7	7,3	28,0	58,0	208,80	8	11	51	93	11,8	52	259,80	
14	Tartumaa „ „	6,5	5	5	5,2	21,7	6,7	5,7	6,3	6,3	25,0	46,7	168,12	9	16	89	122	13,1	60	257,12	
15	Pärnu „ „	7,7	7	7,2	7,3	29,2	7,3	6,3	6,3	7,7	27,6	56,8	204,48	2	2	14	57	3,5	60	218,48	

Lahinguväljaõppevõistlusel tuli esimesele kohale Petseri maleva Uue Irboska ü. rühma jagu. Jaot koosseis: jaopealik — P. Järveots, jaopealiku abi — E. Tiks, malevlased — V. Giardmann, E. Vahur, R. Maranik ja V. Kolp. Jagu saavutas taktikalise tegevuse eest $68,1 \times 3,6 = 245,16$ punkti ja laskmise alal tabatud 14 kuju 53 kuuliga 214 punkti, kokku 459,16 punkti.

U. Irboska jagu tuli lahinguväljaõppe alal Kaitseliidu meistriks ja jaot koosseis võistlejad omavad sellekohased meistermärgid rinnal kandmiseks. Teisele kohale tuli Harju maleva Kohila kompanii jagu. Jaot koosseis: jaopealik O. Kuusik, jaopealiku abi — A. Savur, malevlased — J. Roosimägi, Joh. Parve, E. Putk ja A. Laager. Jagu saavutas taktikalise tegevuse eest $57,2 \times 3,6 = 205,92$

Vasakult paremale, alates ülalt: maleva patrull enne teeasumist lähtel kaarti uurimas. — Teatist kirjutamas. — Kauguste hindamine. — Patrull töö punktis F. Perspektiivvisandi joonistamine (istuja). — Võitja meeskond. — Saaremaa patrull. — Patrullimeeskond rännakul lähtele

punkti, laskmise alal tabatud 15 kuju 64 kuuliga, 249 punkti, kokku 454,92 punkti. Laskmise alal saavutas kõige paremad tagajärjed Kohila kompanii jagu. Kolmandale kohale tuli Pärnumaa maleva Saarde malevkonna Voltveti metsakooli rühma jagu koosseisus: jaopealik S. Krumm, jaopealiku abi — E. Tomson, malevlased V. Moon, H. Juhani, O. Velma, E. Harju. Jagu saavutas taktikalise tegevuse eest $59,5 \times 3,6 = 214,2$ punkti ja laskmise eest 15 tabatud kuju 58 kuuliga 226 punkti, kokku 440,20 punkti. Taktikalise tegevuse alal tegutses kõige paremini Sakala maleva Viljandi linnamalevkonna 1. kompanii jagu jaopealiku M. Leppkai juhtimisel, jaopealiku abi — K. Pikker, malevlased — L. Klettenberg, S. Nirk, E. Riimak, T. Järvekülg. Jagu saavutas $69,2 \times 3,6 = 249,12$ punkti. Laskmise alal aga saavutas jagu nõrgemad tagajärjed ja tuli üldiselt viiendale kohale. Kõik esikohtadele tulnud kolme jao meeskonnad omandasid isiklikud auhinnad.

Patrullivõistlused.

Patrullivõistlused viidi läbi Randvere, Tammneeme ja Pärnamäe küla vahelisel maa-alal. Võistlusmaastikuks oli 90% mets, kus orienteerumine raske, sügiseste sadude tõttu oli maastik kohati märg. Võistlus ise koosnes kahest osast: esimene osa — asimuudi kindlaksmääramine ja liikumine asimuudi järgi (läbi 2 punkti, teepikkus 3—3,5 km), siis punktide kandmine kaardile (3 punkti) ja liikumine kaardi järgi 1,5—2 km; teine osa — antud sõjalise olukorra kohaselt vaatlemine,

vaenlase avastamine, kauguste mõõtmine (4 kaugust kogusummas 3270 m), teate kirjutamine ja perspektiivvisandi tegemine. Võitluse esimese osa täitis patrull jagunedes kahte ossa, kumbki patrulli poolosa eraldi; võistluse teise osa täitis patrull koos. Hindamine sündis punktide järgi asimuudi järgi liikumise, punktide kaardile kandmise, kauguse mõõtmise täpsuse, teate kirjutamise ja perspektiivvisandi tegemise eest. Viimased kaks ala hinnati kumbki maksimum kümme punkti. Aeg võistluseks ühes 15-minutilise puhkeajaga 2 tundi 45 m. Iga minut üle selle aja andis ühe trahvipunkti. Aeg võistluse esimese osa täitmiseks 2 tundi, siis 15 min. puhkeajaga ja võistluse teise osa täitmiseks 30 m. Võistlusest võttis osa iga malev ühe patrulliga. Võistluse lõpetasid 14 patrulli. Üks patrull sattus asimuudi järgi liikudes õigest suunast kõrvale, jõudis välja vale kohta ja ei suutnud võistlust seetõttu lõpetada.

Esimesele kohale tuli Saaremaa maleva patrull koosseisus: A. Pärtel — patrullipealik, K. Ool, R. Heinlaid ja R. Plank. Teisele kohale tuli Tallinna maleva patrull koosseisus: L. Lätt — patrullipealik, N. Kulgevee, K. Kleinert ja L. Uibopuu. Kolmandale kohale tuli Sakala maleva patrull: E. Starast — patrullipealik, M. Essmann, A. Andresson ja J. Öunapuu. Kõigi kolme esikohale tulnud patrulli meeskonnad said auhindadeks kompassid.

Patrullivõistluse tulemused on toodud järgnevas tabelis.

Patrullivõistluse tulemused.

Nr. Nr.	Patrulli nimetus	Aeg võistluse I osa täitmis- seks	Kõrvalekaldumine pp. A ja B kokku		Kõrvalekaldumine pp. C ja D kokku		Tähistatud kohtade kaardile märkimise ebatäpsus (kokku 8 kohta)		Kauguse hindamine (4 kaugust kokku 3270 m)			Teate kirjutamine, punkte	Perspektiiv- visand, punkte	Kokku punkte	Trahvipunkte üle normi aja eest	Puhas tulemus
			m	punkte	m	punkte	mm	punkte	Viga m	Viga %	Punkte					
			1	Saaremaa mal.	1 t. 52' m	150	3	0	10	5	10					
2	Tallinna „	1 t. 20 m	110	5	170	2	3	10	120	3	10	10	9	41	—	46
3	Sakala „	2 t. 3 m	105	5	0	10	23	2	130	4	10	9	8	44	3	41
4	Järva „	1 t. 31 m	180	2	40	9	16	6	205	6	9	5	9	40	—	40
5	Lääne „	1 t. 49 m	200	1	9	6	19	4	230	7	9	8	7	35	—	35
6	Pärnumaa „	2 t. 2 m	260	0	90	6	6	9	555	17	5	8	5	33	2	31
7	Võru „	1 t. 57 m	110	5	90	6	12	7	1010	31	0	8	4	30	—	30
8	Petseri „	1 t. 35 m	360	0	170	2	11	8	720	22	2	8	9	29	—	29
9	Tartumaa „	2 t. 3 m	185	1	85	6	8	9	1500	45	0	3	6	25	3	22
10	Pärnu „	1 t. 39 m	290	0	270	0	62	0	1170	35	0	6	8	14	—	14
11	Viru „	2 t. 5 m	330	0	70	7	0	10	2150	62	0	2	0	19	5	14
12	Narva „	2 t. 18 m	330	0	üle 200	0	20	4	345	10	8	8	9	29	18	11
13	Valga „	2 t. 16 m	480	0	50	8	24	2	890	27	0	8	6	24	16	8
14	Tartu „	2 t. 27 m	150	3	150	3	28	0	710	21	3	10	5	24	27	3
15	Harju „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Ei lõpetanud

Möödunud lahinguväljaõppe- ja patrullivõistlustel nägime meeskondade head ja tublit tegevust, ilusat esinemist; nägime aga ka puudusi, mis ei olene mitte ainult meeskondadest, vaid ka väljaõppe juhtidest ja väljaõppe teostajatest. Sellest seisukohast on lahinguväljaõppe võistlused parim õppetund, et tulevikus esi-

nenud puudusi kõrvaldada mitte ainult võistlusmeeskondades, vaid üldse lahinguväljaõppe õppustel. Kui „Kaitse Kodu!“ oma ruumi lubab, siis tuleme tulevikus võistluste õpiste juure tagasi. Parandame eeloleval aastal vead, mis esinesid möödunud võistlustel.

„Presidendi-laskevõistlused“ Soomes

Traditsiooni kohaselt peetakse iga aasta sügisel Soomes n.-n. „Presidendi-laskevõistlused“, mis on võrdsed meistrilaskevõistlustele ning millelele pandi alus P. E. Svinhufvudi presidendiks olemise ajal. Nagu allpool näeme, on tänava mainitud laskevõistlustest erakordselt elavalt osa võetud ning saavutatud häid tagajärgi — on ületatud suvel püstitatud maailmarekord ning püstitatud uusi Soome laskerekorde. Kuivõrd suure tähelepanu osaliseks saavad Soomes „Presidendi-laskevõistlused“, sellest annab tunnistust juba see asjaolu, et neid jälgis ka sõjavägede ülemjuhataja kindral H. Österman ja kindral H. Akerman.

Laskevõistlused paisusid osavõtult tänava suuremaks kui endisil aastail, sest võistluste hulka oli võetud ka hirvelaskmine ning vanameeste laskmine vabapüssist.

Eriti häid tulemusi saavutasid soomlased vabapüssist laskmises, kus 5 parima mehe tagajärg oli 5537 silma ehk 11 silma võrra parem kui tänava suvel Eesti laskurmeeskonna poolt püstitatud uus maailmarekord — 5526 silma. Edasi väärub märkimist, et Kullervo Leskinen laskis vabapüssist 3×40 silmaga 1123 silma, mis on ainult 1 silma võrra halvem tänava Malmi laskerajal saavutatud kahekordse maailma-meistri Elmar Kivistiku maailmarekordist, mis oli 1124 silma. Üksikaskest laskis K. Leskinen püsti 362, põlvelt 375 ja lamades 386 silma. Teiseks jäi maailma-meister Olavi Elo 1114 silmaga, mis oli kuni Malmi maailma-meistrivõistlusteni K. Zimmermanni nimel püsiv maailmarekord. Kolmandaks jäi O. Hynninen 1112 s. Järgnesid Viljo Leskinen 1106 s., N. Vasenius 1106 s., M. Eskola 1093 ja L. Granbohm 1092 silma.

Püsti-asendist oli parimaks K. Leskinen — 362 s., 2) O. Elo — 359 s. Põlvelt A. Ravila — 379 s., 2) K. Leskinen — 375. Lamades — S. Halonen 392 silma.

Viie mehe — O. Elo, K. Leskise, N. Vaseniuse, O. Hynnise ja R. Forsblomi — tagajärg teeb välja 5537 silma.

Korrespondentsmaavõistlusel Rootsiga rootslased saavutasid 5464 s., mis on uueks Rootsi rekordiks. Üksiklaskur Bertil Rönmark laskis 1115 silma, mis on samuti uus rekord. Põlvelt-asendist ta kordas maailmarekordi — 381 silma.

Oige pinev oli ka laskevõistlus väikekalibri-püssist — 3×20 lasku. Siin oli laskureid niivõrd palju, et neid tuli jagada kahte 30-liikmelisse gruppi. Tuntud laskur Viljo Leskinen sattus esimesse gruppi ja oli siin ka peremeheks. Püsti laskis ta seeraid 48, 48, 49, 48 = 193 silma. Tulemus on suhteliselt parem maailmarekordist, mis on 40 lasuga 381 silma. Aga 20-lasulisi seeriaid ei arvestata üldse maailma-meistrivõistlustel. Püsti-asendi järele laskis V. Leskinen põlvelt ja saavutas seeriaid 48, 49, 49, 48 = 194 silma. Lamades laskmine äpardus tal, kuna ta saavutas kõigest 196 silma. Kogutulemus — 583 silma, mis on uueks Soome rekordiks. V. Leskisele järgnesid P. Vaarasalo — 573 s. ja kolmas — Y. Pyrhönen 571 silma.

Teises grupis laskisid maailma-meister O. Elo ja K. Leskinen. Kardeti, et need mehed võivad V. Leskise poolt püstitatud rekordi veel ületada. Aga V. Leskise uus rekord ning ka ta meistritiitel jäid püsima. O. Elo saavutas 575 ja K. Leskinen 574 silma. K. Leskinen saavutas aga põlvelt 195 silma.

Märkimist väärrib veel see, et tuntud sõjapüssimees L. Kaarto suutis väikekalibriipüssist „välja pigistada“ 570 silma ja sama tulemus oli ka O. Herrasel. Herranen saavutas lamades 199 silma.

10 parema väikekalibriipüssimehe keskmine tagajärg oli 572 silma, mis on parim läinud aastase „Presidendi-laskevõistluste“ tagajärjest. Siis oli keskmine silm 570.

Väikekalibriipüssi tulemused 3×20 lasku.

1) V. Leskinen	193—194—196=583
2) O. Elo	188—189—198=575
3) K. Leskinen	184—195—195=574
4) P. Vaarasalo	184—192—197=573
5) Y. Pyrhönen	184—192—195=571
6) L. Kaarto	184—189—197=570
7) O. Herranen	180—191—199=570
8) O. Rantala	184—187—197=568
9) G. Kulvik	177—193—197=567
10) E. Nummi	183—185—198=566
11) V. Vesanterä	181—190—195=566
12) K. Liuhala	177—192—196=565
13) N. Talvenheimo	176—192—197=565
14) Ensio Oila	181—187—197=565
15) O. Hynninen	184—188—193=565
16) A. Ravila	180—186—198=564
17) R. Pihkala	183—186—195=564
18) A. Savolainen	184—187—192=563
19) V. Pahkamäki	174—192—197=563
20) M. Eskola	174—191—198=563
21) T. Mänttari	175—187—198=562
22) N. Vasenius	175—190—197=562
23) J. Vaahtera	186—184—192=562

24) Y. Heino 561, 25) J. Nordquist 561, 26) V. Aro 561, 27) V. Skarp 560, 28) S. Blomberg 559, 29) M. Karisjoki 559, 30) T. Lausamo 558, 31) E. Vanne 558, 32) K. Rajamäki 558, 33) Y. Lieke 557, 34) T. Tavijärvi 557, 35) S. Halonen 555, 36) J. Hallikainen 555, 37) A. Keskitalo 555, 38) E. H. Niemi 555, 39) R. Forsblom 554, 40) S. Blomqvist 554, 41) O. Karisto 553, 42) Y. Tuovinen 553, 43) E. Eklund 552, 44) F. Malmivaara 550.

Väga pinev oli ka laskevõistlus sõjapüstolist. Väärrib märkimist, et 20 laskurit saavutas 270 silma ja enam. Silmapaistva tagajärje saavutas sel võistlusel A. Salo, kelle tulemus oli 286 silma. A. Salo surus püstolimeistri A. Timose 283 silmaga teisele kohale ning kolmandaks jäi sama tulemusega E. Golfers. Neljas mees oli T. Gröndahl 280 silmaga, teised olid aga alla 280 silma.

Püstolivõistluste tulemused 30 lasku:

1) A. Salo 286, 2) A. Timonen 283, 3) E. Golfers 283, 4) T. Gröndahl 280, 5) L. Pernu 279, 6) V. Kauppila 279, 7) M. Heusala 278, 8) P. H. Näätänen 278, 9) V. Elo 278, 10) V. Salovaara 278, 11) E. Nordlund 276, 12) N. Manninen 276, 13) Hj. Matarainen 274, 14) L. Lahti 273, 15) A. Lund 272, 16) Y. Lehtonen 272, 17) B. Koskinen 272, 18) G. Visnapuu 272, 19) A. Vähätalo 272, 20) L. Iso-Anttila 271, 21) K. Lahti 271, 22) S. Siikava 270, 23) V. Hakala 270, 24) S. Seteri 270, 25) K. Liuhala 269.

Vanamehed: 1) J. V. Lauren 264—22=286, 2) V. Pasi Ailio 268—12=280, 3) A. Petrelius 231—46=276, 4) R. Käkälä 254—22=276, 5) T. Karhinen 232—42=274, 6) V. Koskinen 264—4=268, 7) O. Heikinheimo 258—10=268, 8) E. Toivonen 265—2=267, 9) E. G. Uotinen 236—23=258, 10) V. Vuorisalo 241—14=255.

Duell-laskevõistlus oli kõrgetasapinnaline. Veel kümnenda mehe tulemus oli 290 silma. Kümne parima mehe keskmine silmade arv on 293,2, mis on kõigi aegade parim tulemus, mis Soomes on saavutatud ja nähtud. Algul N. Manninen saavutas 295 ning J. Rintanen ja H. Grönholm näitasid 294. Siis aga hüppas äkki esirinda lapiranna ratsaväe all-ohvitser V. Skarp, kelle tulemuseks oli 296 silma. Soome rekordiperemees V. Elo, kelle nimel seisab

Soome rekord 298 silmaga, saavutas ainult 293 silma ning tuntud duellilaskurid S. Seteri ja V. Hakala pidid leppima 292 silmaga. A. Salo tagajärg oli ka 296 silma. Laskevõistlustel juhtus aga õnnetus kolonel V. Kauppilaga, kelle relv läks rikki ning üks lask jäi laskmata. Aga päris kergesti saavutas ta ka puuduva lasuta 285 silma.

A. Salol ja V. Skarpil, kelledel oli ühesugune silmade arv, tuli lasta üks 10-lasuline lisaseeria ja siin saavutas A. Salo 94 ja V. Skarp 93 silma. Esikohale pääsis seega A. Salo.

Duellilaskmise tulemus 30 lasuga.

1) A. Salo 296, 2) V. Skarp 296, 3) N. Manninen 295, 4) H. Grönholm 294, 5) J. Rintanen 294, 6) V. Elo 293, 7) S. Seteri 292, 8) V. Hakala 292, 9) L. Lahti 290, 10) M. Heusala 290, 11) E. Eklund 289, 12) W. Lindqvist 289, 13) E. Niemi 288, 14) H. Paasikallio 288, 15) E. Nordlund 288, 16) T. Patoharju 287, 17) U. Laine 287, 18) V. Virkki 287, 19) E. Ljungqvist 286, 20) A. Keskitalo 285, 21) U. Weckström 284, 22) O. Laine 284, 23) H. Salmi 283, 24) A. Odenwall 282, 25) T. Laukander 282.

Vanamehed: 1) J. V. Lauren 30/271—22=293, 2) V. Koskinen 30/281—4=285, 3) A. Homen 30/274—8=282, 4) E. Toivonen 30/278—2=280, 5) A. Petrelius 29/256—46=302, 6) E. G. Uotinen 29/250—22=272, 7) V. Pasi Ailio 28/252—12=264, 8) O. Heikinheimo 28/244—10=254.

Need olid nüüd ka esimesed „Presidendi-laskevõistlused“, milledest võttis osa ka kaks daami ja nimelt pr. Rhea Wasastjerna ning pr. Maissi Vesanterä. Nad võistlesid väikekalibriipüssist ning tulemused olid pr. R. Wasastjerna 542 ja M. Vesanteräl 538 silma.

Lõpuks toome ka vanameeste lasketagajärjed vabapüssist 3×20 lasku.

1) Auk. Heinonen 136—167—158=488—72=560, 2) V. Koskinen 161—175—184=520—8=528, 3) V. Vauhkonen 140—167—176=483—44=527, 4) E. Toivonen 165—167—190=522—4=526, 5) V. Pasi Ailio 135—180—184=499—24=523, 6) A. Väkevä 116—155—178=449—72=521, 7) R. Käkälä 133—158—185=476—44=520, 8) J. V. Jansson 127—165—174=466—44=510, 9) A. Petrelius 89—143—181=413—92=505, 10) A. A. Karisto 119—165—180=464—36=500, 11) E. E. Uotinen 134—151—167=452—44=496, 12) J. Lindroth 151—156—153=460—20=480.

Püsti: 1) E. Toivonen 165—1,3=166,3, 2) V. Koskinen 161—2,7=163,7, 3) Auk. Heinonen 136—24=160.

Põlvelt: 1) Auk. Heinonen 167—24=191, 2) V. Pasi Ailio 180—8=188, 3) V. Vauhkonen 167—14,7=181,7.

Lamades: 1) A. Petrelius 181—30,7=211,7, 2) Auk. Heinonen 185—24=209, 3) A. Väkevä 178—24=202.

„Presidendi-laskevõistlused“ kestsid kaks päeva.

W. H.

Suures valikus

**naiste- ja meeste-
rahva valmisriideid**

ostate

valmisriieteärist

U. A. RUBANOVITSCH & POJAD

Tallinn, Viru 8. Tel. 435-65

Isamaa auks

Noorte Kotkaste organisatsioon 7 aastat töötanud

30. novembril möödus 7 aastat päevast, millal Noorte Kotkaste Peastaap andis ametliku loa hakata poisse koondama noorte kotkaste üksustesse. Eelnenud kuus kuud (asutamine toimus 27. mail 1930. a. Põhimääruste kinnitamisega ja Peavanema valimisega) oli kulunud eeskirjade koostamiseks, kavade väljatöötamiseks ja esialgseteks juhtide väljaõppe kursuste läbiviimiseks. 30. novembril tulid töö juure noored — innustunud tahtest pühenduda tööle „Isamaa auks“. Suur hulk on noori kotkaid organisatsiooni ridades praegu, suur hulk on ka neid, kes on juba oma osa tööd organisatsioonile annud, oma osa kasvatust organisatsioonilt saanud ja kes on astunud tegeliku elu ridadesse. Suur hulk on ka juhte, kes tookord kas noortena või juhtidena organiseerimisel kaasa aitasid. Seitsme aasta eest rajatud põhimõtted ja selle aja kestes teostatud töö on püsinud, on järjest laienenud ja tegevuse edenemisest tingituna areneb püsiva järjekindlusega edasi.

Noorte Kotkaste Peavanema käskkiri seitsmenda tegevusaastapäeva puhul tähistab uusi ülesandeid ja seab uusi sihte edu poole sammumiseks alljärgnevalt:

Noorte Kotkaste Peavanema käskkiri nr. 105

Noorte Kotkaste tegevusse asumise aastapäeval 1937. a.

§ 1.

Seisame oma tegevuse 8. aastasse astumise lävel. Meie iga järgnev aasta toob uusi ülesandeid, laiendab tegevust ja püstitab kohustusi. Arenevas töös peabki see nii olema.

Noorte Kotkaste kaheksas tegevusaasta kujuneb aga erinevaks oma ülesannete rohkusest. Peame selle aasta kestes rajama alused oma vanemate poiste tööle ja nende üksuste võrku arendama. Peame oma vanemate juhtide tööd täpsustama ja nende ülesandeid lõplikumalt kujundama. Peame ehitama endale juhtide ja poiste väljaõppe teostamiseks õppetsentrumi koos alatiste laagrite platsidega.

Erakordse ülesandena aga tähistame meie riigi iseseisvuse 20. aastapäeva oma igapäevases töös ja märgime seda suurema kokkutulekuga Võidupühal 1938. aastal.

Meie senised töötulemused on meile annud kindla seisukoha Eesti noorteorganisatsioonide eesotsas. Meie edaspidine töö peab selle kindlustama lõplikult ja jäävalt. Tegevuse aastapäeval soovin meie noorte kotkaste organisatsiooni liikmeskonnale ja juhtkonnale edu selleks tööks ja jõudu püsivaks sammumiseks Eesti elu edasiviimiseks, rahvusliku vaimu kindlustamiseks ja kõigi eesti noorte sõpruse tugevdamiseks.

J. Laidoner,
peavanem.

J. Tedersoo,
peastaabi ülem.

Malevate alatiste laagriplatside ja üleriikliku õppetsentrumi-alalislaagri platsi leidmine veel selle aasta ülesandeid

Noortel kotkastel on möödunud seitse laagriperioodi. Iga laagrite hooaeg on kaasa toonud laagrite arvu tõusu, ja kõik eeldused on olemas, et tõus jätkub veel mitmeid aastaid. Juba poolest juunist kuni peagu augusti lõpuni võib igal suvel üle maa leida noori kotkaid, viimasel ajal ka kodutütreid, suuremates või väiksemates ühikutes oma laagripäevi elamas kodumaa kõikide nurkade kaunimates paikades. Neid noori meelitab kokku esijoones see omapärane võlu, mis tekib koos eluga vabas looduses, telkasulates, kuid teiseks on noortel tahe katsuda ja harjutada kätte ka kõiki neid oskusi, mis on õpitud pikal sügise-talve-kevade perioodil koduste seinte vahel. Kolmandaks kokkutuleku põhjuseks tuleb aga pidada asjaolu, et tahetakse näidata oma oskusi-võimeid rahvale ja oma kõrgematele juhtidele.

Arvestades härra haridusministri sügis-suvel väljendatud mõtteid, tuleb arvestada, et laagri elu tuleb veelgi laiendamisele, kuna seda peetakse möödapääsmatult vajaliseks koolitöö jätkuks ja selle tagajärjel tõuseb laagritesse tulevate noorte arv veelgi.

Möödunud noorte kotkaste laagrite kogemused laevad meil mõndagi täiendavat püstitada nõuete alal õigete laagriplatside suhtes, ja laagrielu programmid, laienedes järk-järgult, kõnelevad samuti uutest nõudeist laagrite ettevalmistuste ja läbiviimiste puhul.

Üldiselt on laagriplatsi valikul jäänud püsima täiel määral Noorkotka Käsiraamatu III andes püstitatud algnõuded — vesi, mets, maapind, maastik, tuul, supluskoht, juurepääs ja proviantteerimise võimalused. Ajajooksul on vaid nõuded nende algelementide suhtes suurenenud, vastavalt laagriprogrammide suurenemisele.

Meie seniste laagrite juures on väga sageli ilmnenud — eriti suuremate koosseisude puhul — raskused vee ja veo, toidu ja metsakasutamise küsimustes. Raskused on küll alati võidetud, ent sageli on nende võitmine olnud kulukas, kas rahaliselt, või üksikute laagriadministratsiooni kuuluvate inimeste jõukulu seisukohalt. Mõnes malevas on püütud nendes küsimustes pikemaajaliseks ette vaadata, ning näiliselt oleks seda otstarbekohane teha kõikides malevates. Käesolevaga jõuamegi

malevate alatiste laagriplatside probleemi juure. Selle probleemi käsitlemist õigustavad alljärgnevad kaalutlused.

Kõigiti rahuldavat laagriplatsi on raske leida. Esimajoones vee küsimus teeb muret. On kas supluseks vesi ja puudub joogivesi, eriti suuremate koosseisude

puhul, või harvemini olukord on vastupidine. Esimesel juhtumil tuleb vesi kohale vedada, mis suurendab laagri veokulude arvet. Mõni malev on endale valinud alatise laagriplatsi ja sinna kaevu soetanud, mis on küsimuse otstarbekohaseim lahendus. Teisel juhtumil ei saa küsimust nii hõlpsasti lahendada, seega ei tuleks sellased laagriplatsid esialgu kõne alla. Ometi saab asja siingi lahendada, kui vaid selleks on möödapääsmatu vajadus.

Tavaliselt juurepääsetavama laagriplatsi ümbruses ei ole saada metsamaterjale teivaste-lattide-puude näol. Neid on vaja osta (seda peame ikka arvestama!) ja kohale vedada. Eriti kulukaks teeb selle materjali tema kauge vedu. Kuid ainsa laagri puhul kogu see materjal pärast laagri lõppu häviv. Üksikutel juhtumitel saab seda müüa ja siis ta toob tavaliselt tagasi kulutatud kapitalist umbes 10-diku. Ometi oleks see materjal 60—70% ulatuses veel järgmiselgi aastal kasutatav, kui seda vaid saaks alles hoida.

Suuremate laagrite puhul on alatiseks mureks käimla (latiini, väljakäigukoha) probleemi lahendamine, mis nõuab tavaliselt kulukamat ehitust, ja 3—10 päevaks ehitatakse ikka ajutise ehitusena. Selletõttu nõuab ta tavalisest rohkem tervishoidlikku hoolekanet, pole aga ometi kuigi meelepärane mitmekordseks igapäevaseks kasutamiseks. Alatise laagriplatsi puhul saaks ühekordse põhjalikuma ehitamisega need pahed kõrvaldada ja see tuleks kokkuvõttes palju odavam.

Toitlustuse alal on kindlal laagriplatsil köökide korraldamiseks võimalusi pool-alatisteks või ka alatisteks ehitusteks. Samuti avaneks võimalus toiduainete panipaiga korraldamiseks, mis võimaldaks korraga suuremate tagavarade toomist ja seega hoiaks ära igapäevase toiduainete kohaletoomise — veo vajaduse.

Õppealal annaks alatine laagriplats kokkuvõtteid materjalide alal, kuid tähtsamaks tuleb lugeda maastiku organiseerimist teatud ala õppetegevusele. Olgu siinkohal nimetatud näiteks vaid ujumise ja veesordi alal vajaliste algelistegi õppeseadiste sisseseadmise vajadus, mida aga vaevalt suudetakse mõnepäevase laagri puhul valmistada.

Maastiku kohaldamisel laagriplatsiks on sageli vaja kände juurida, kive kõrvaldada, põõsaid juurida või ümber istutada. Veel suurema väärtusega võib olla laagriplatsi kohaldamiseks mõne (ilu-) puudesalu või heki istutamine. Tavaliselt vajatakse silda ojakesele, mõnesaja-meetrilise tee kohendamist liiklemiskõlvuliseks jne. Kõnelemata selle töö läbiviimise väärtusest noorte õppetegevusena (kodu kaunistus!) toob see noorte

südameisse sama laagriplatsi, tema puude-põõsaste ja seega kogu selle ümbruskonna vastu peremeheliku armastustunde, mis siit edasi kandub kogu maa, esma-joones aga oma kodu, eriti oma maalapikese vastu.

Kõigile neile kaalutlusile lisaks vaatleme kulusid laagris, kus osavõtjaid oli 300 — seega keskmise maleva üldlaagri koosseis — ja kus materjalide alal oli nõudmine keskpärane, ilma selle erilise kulutamisetä õppeotstarbeks. Üldkulu viie päeva kestes oli 1281 krooni. Sellest langeb toitlustamiseks 701 krooni, mis osavõtjate poolt tasuti. Ülejäänud 580-kroonist kulust materjalide peale langes 348 krooni, mille ülejääkide müügist saadi tagasi 37 kr., seega netto-kulu oli 311 krooni. Materjalide hulgast osa (käimla ehitamise laud) saadi laenata ja selle osa eest kanti kuludeks vaid materjali kasutamisest tekkinud väärtuse lange-mise osa. Vedude kulu oli 154 krooni, sanitaarala kulu 20 kr. (tegelikult oli kulu 35 kr., ühe õnnetusjuh-tumi ravikulud, 15 kr., juure tuues), kantselei-kulud 19 kr. ja mitmete segakulude arvel 24 kr. Siit näeme, et veod iga noore kotka kohta (iga laagripäeva pealt) tegid kulu ümmarguselt 10 senti, materjalid ümmarguselt 20 senti. Alatise laagriplatsi puhul, ar-vestades, et veod väheneksid poole võrra (materjali tuleks vedada juure umbes kolmandik või veel vä-hemgi, vedu teostataks siis, kui selleks oleksid soodsaimad hinnad, materjali hulk koha peal suure-neks ka juhuslike kaasatoomistega) ja materjale oleks iga aasta juures tarvis vaid kolmandik, saaksime 30 sendi asemel kõige rohkem 10 senti kulu. See vähe-neb veelgi, kui jääb ära toiduvee vedu kaevu kae-vamisega ja kui sõlmitakse kindlad kokkulepped toi-dukraami vedamise suhtes. Võime ka julgesti oletada, et toiduainete järjekindla ostmise juures ümberkaud-sete kauplustega ja talupidajatega on võimalik kind-laid lepinguid sõlmida ning sellega ka soodsamaid hindu saada. Toiduvalmistamise kulud väheneksid ka kütte arvel, kui soetada kindlamad köögikolded.

Malevate laagriplatside soetamise vastu kõnelevad peamiselt kaks asjaolu. Esiteks ei taha poisid alatisel-t ühte ja samasse kohta laagrisse minna, kuna huvita-vam on minna tundmatusse maastikku, mis aitab üht-lasi kaasa kodumaa tundmaõppimisele. Kuid peame arvestama, et malevad oma lagri võivad viia ka üle teise maleva laagriplatsile, eriti poiste jaoks, kes mit-mendat korda laagrisse lähevad ja seega oma maleva piire juba tunnevad. Sellast rändamist näeme praegu kodutütarde juures.

Teise ja kaaluvama vastuväitena peame arvestama, et iga laagriplats, olgu see kui sobiv üldiselt, ei lase kõiki tegevusalasid harrastada ja seega tuleb plats va-lida vastavalt laagrikavas seisvale tegevusele. Siin lahendab osaliselt olukorra igas suuremas malevas ker-kiv mitme laagriplatsi asutamise vajadus. Üldiselt aga peab väitma, et lähema kümne aasta jooksul meil iga laagriplatsi 5 km raadiuses võib leida kõike vajalist lisa kasutamiseks, ja seda kaugust ei tule poiste laag-riks veel pidada kaugeks.

Nii ei peaks vastuväited niivõrd kaaluvad olema, et lükata ümber kõiki algul loeteldud paremusi. See-

pärast veel küsimus: kuidas hankida sellane maleva laagriplats?

Parim lahendus oleks vastava 3—5 ha maa oman-damine ühes võimalusega naabrusemaid kasutada tege-vusväljadena. Siis on malev peremeheks ja täieliseks kasutajaks-käsitajaks. Teisel juhtumil võiks kõne alla tulla vastava maa-ala pikemaks kasutamiseks ren-timine. Seegi ei tohiks kulusid olla, kuna laagriplat-siks läheb vaja tavaliselt söödisseisev, viljakandmatu maa. Võimalik, et tuleb kulu kändude juurimisega ja kivide koristamisega. Tõenäoliselt saaks lepingu alu-sel tasuta maad riigimetsade maa-aladest. Eraomani-kudki on malevatele senikaua vastutulelikkust näida-nud rida aastaid, seega kokkuleppeid saab ka nendega sõlmida. Oluline on vaid küsimuse lahendamine, et malev selle teatud maa-ala peale saab püstitada ka alatise või poolalatisi ehitusi, ja et need, kui mitte alatiseks, siis tarvilise arvu aastaid tema kasutusse jääksid.

Üleriiklik alatine laager.

Kõik eeltoodud kaalutlused ja väited püsivad ka üleriikliku alatise laagriplatsi küsimuse sõelumisel. Uudiseid võiks öelda vaid põhjenduses, milleks seda vaja. Ja kuna see paljudele teistele peab ka eeskujuna andma, siis on üldiselt nõuded selle vastu suuremad.

Üleriikliku laagriplatsi vajadust tingib eriti vane-mate juhtide alatise väljaõppe korraldamise nõue. Selleks on tulnud Peastaabil 3 suve jooksul korraldada 4 erilaagrit. Eelpooltoodud malevate laagriplatside kaalutlustele lisandub siin veel väga segavana asjaolu, et neid laagreid järjest uues ümbruses korraldades laagrijuhid ettevalmistuste alal palju suuremat jõukulu vajavad (maastiku leidmine vajalikeks tegevuseks, õp-peesemete otsimine-leidmine, igakordne õppeseadiste ehitamine — peavad ju need olema enam-vähem ees-kujuks). Selle kõrval oleks juhtide harjutuslaagrite vajaline paralleelselt poiste laagrit, samuti kui näi-teks õpetajate seminari juure kuulub vastav algkool. Sellest lähtudes selgub, et Peastaap peab leidma või-maluse kaht laagrit paralleelselt mahutada. Seda või-maldaks kõige tänuväärsemalt poiste alatise suvilaagri ellukutsumine, kus teatud perioodidel ka vanemad ju-hid paralleelselt laagris asuvad. Selle kõrval annaks poiste alatise lagri olemasolu võimalusi ka teisi asjahuvilisi pidevamalt tutvustada otstarbekohase poiste kasvatustööga laagris, samuti annaks hõlpsamaid võimalusi teistekski ettevõteteks juhul, kui on jõutud seda laagriplatsi üheks või teiseks otstarbeks juba välja kujundada.

Seni küsimus pole lahenenud sobiva platsi mitte-leidmise tõttu, mille tagajärjel on konkreetselt välja kujunemata ka kulude kalkulatsioonid ja nende katmise võimalused. Seetõttu peame siin tegevusse rakendama oma kujutlusvõime ja selle varal looma üldise pildi.

Niisiis vaadeldgem Peastaabi alatist laagrit, õppe-tsentrunit, ajakirjaniku kirjelduse järele, mis ilmub pärast tema tutvumiskäiku sügissuvel 1939. (või on see 1940.) aastal:

Noorte Kotkaste Peastaabi organiseeritud poiste „riigi“ keskuseks on „valitsushoone“, ilus stiilne villa, et mitte öelda — väike lossike. Lai sõidutee, palistatud siledaks põetud põõsastaraga, viib maanteelt sirgjoones selle esisele väljakule. Väljakul toimub igal hommikul lipuheiskamise tseremoonia ja õhtul üldine loendus, milleks kogu laagripere sinna rivikorras koonduvad. Külalised leiavad kogu tseremoonia jälgimiseks parimad võimalused laial trepil ning terrassidel ja teisel korral asetseval rõdul.

Peatrepi kaudu hoonesse astunud, leiame end avaras, väga omapäraselt sisustatud üldruumis. See on laagrit külastama tulnute vastuvõturuum, ja siia ilmuvad ka poisid, et oma külalisi vastu võtta. Üldruumist viivad ukсед laagrijuhi — komandandi — ametruumi ja laagri büroosse. Viimane on ühtlasi laagritelefoni keskjaamaks, kuna laagri laialdasi ettevõtteid ja väljakuid seob omavahel välitelefoni, mille korraldamine ja teenimine on täielikult poiste endi käes. Siin on rakendatud suuremalt osalt mujale kõlbmatuist sidematerjalidest poiste poolt korda seatud seadised. Mis sellest, et mõni telefoniaparaadi osa on Noa-aegne, kui ta aga töötab.

Üldruumi kõrval, teiselt poolt, leiame ruumi, mis sisaldab raamatuid, albume, käsitsi-kirjutatud ajakirjade köiteid, ajakirjanduse löigetekogusid selle „riigi“ kohta, ja eriti hulgaliselt mudeleid ja töid, mis on laagris valmistatud. Viimaseid leidub ka mujal, peagu kõikides ruumides, koridorides, trepilgi. Sama ruumi

seinale asub suur reljeefne plaan kogu laagrist ja selle lähemast ümbrusest. Siit selgub, et laagri asukohaks on maa-ala ligi 10 hektaari ulatuses, kusjuures sellele lisaks lähemad riigimetsa alad on mitmesuguste tegevuste läbiviimiseks lubatud. Maastiku pilt on väga omapärane: lõunas asuv osa kujundab enam-vähem tasandikku; sellele asuvad spordiväljakud, eelnimetatud lipuväljak ja „valitsushoone“ — viimane on aga juba ülleväljal kingul. Majapidamishooned on märgitud valitsushoonest veidi kagusse. Sealto voolab põhja suunas ojakene, mis jaotab kogu maa-ala kaheks, suubudes põhjas asetsevasse suurde järve. Järve lõunapoolne kallas on määratud mitmet laadi veespordi harrastamise platsiks. Järve ja oja idapoolsed kaldad on määratud poiste alatise laagri elutsemisrajooniks. Üle oja leidub aga mitmeid metsalagendikke, kuhu noorte kotkaste erigrupid — juhtide kool-laagrid, külastama tulnud üksuste laagrid ja paaril korral koguni välismaalased — omatek-laagrid võivad üles lüüa. Ojakese ümbrus ja eriti selle läänekallas kannab nime-tust „pioneerpark“.

Olles heitnud veel pilgu „valitsushoone“ teistesse tubadesse — üksikute õppejõudude toad ja laagrijuhataja, komandandi, eluruumid, — asume ringkäigule laagriterritooriumil.

Kõigepealt suundume elutarede rajooni. Nägusad rõõmsavärvilised palkehitud puude vahel paistavad juba eemalt silma. Nad on kõik ühte laadi pisimajad, asetatud kahe-kolme kaupa ühe künka harja ümbrusse. Iga majakese ees on väike korrastatud platsike, mõnel tagasihoidlikke lillepeenraidki näha. Paar-kolm astet treppi ja ukse-esine terrass. Kogusummas on neid 20 maja. Seletatakse, et iga noorte kotkaste malev on ühe maja püstitanud, sellele lisaks 5 maja laagri ühisomandusena. Igas sellases hoones leidub ruumi 8—10 poisile, kus iga poisi käsutuses on magamisase ja kapp ning kõik muu ühiskasutamiseks. Praegu asuvat laagris 120 poissi, seega pole laagris enam täiskoormatust. Nendest olevat aga umbes sada koolipoisse, kellel varsti ees seisavad koolitöö järelkatseted ning selletõttu paralleelselt laagritegevusega neile peetakse kordamistunde neis õppeainetes, mida kellegi järelkatseteks vaja. Õpetajateks sellejuures olevat peamiselt poisid ise, paari kooliõpetaja üldjuhtimisel. Majades pole ühtki poissi — päeval need olevat kasutamisel vaid sundusliku puhketunni ajal, kuna muidu poisid kogu aja on mujal tegevuses. Õhtu eel korraldatakse vabast ajast oma elumaja ja selle ümbrust.

Künkal üles-alla looklevat rada käies jõuame järve kaldale. Siin võtab meid oma seinte varju — peagu klaasseinte vahele — alatise laagri klubiruum. Siin leidub pisike raamatukogu, muusikatuba, male-kabe ja teiste mängude ruum, ka koroona ja ping-pong on esitatud. Lai rõdu majakese kahel küljel võimaldab unustamatult ilusa vaate järvele ja selles leiduvatele saarekestele. Järvel on mõni paat, kaldal süstade rivi. Põhjapoolselt rõdult avaneb vaade piki järvekallast, kus tähelepanu köidab supelbasseinidest kostuvad kilked. See rõõm meelitab meid ligi. Leiame kolm eribasseini: algajad, ujuvad ja vilunud ujuvad. Viimase

PARIM küürimise ja puhastamise VAHEND

alumiiniumist, klaasist, portselanist, email- ja puust nõude puhastamiseks ning küürimiseks.

Asendamatu piimanõude, koorelahutajate ja püttide korrashoiuks.

Igas töökojas ja majapidamises asendamatu.

Nõudke ainult küürimispulbrit

BOB

juures asetseb ka hüppetorn, kus on ühtlasi alatine valve, et keegi supluse ajal basseinide piirist üle ei läheks. Sealsamas kõrval leidub seadeid ujumise õppimiseks — köis, veepinnast veidi kõrgemal, mille külge noorukesed „haagitakse“, et neile esimesed ujumisõpetuse harjutused vees kätte õpetada. Veidi kaugemal on „veekarussell“ — umbes nagu nõorkiik kuival maal. Otsustades järke ootavate poiste järele on see seadis rohkemgi hinnatud kui tavaline laadakarussell oma loomade ja vankritega ning tilisevate kelladega.

Meile näidatakse veel eeskujulikkude leilisauna, mis asetseb sealsamas järvekaldal, siis suundume piki kaldapromenaadi, üle ojakese järve teisele kaldale. Siin esimesena esineb „kelgutee“. Järve vesi meelitab ja seda enam ahvatleb seadis: ruttu võtame end supeltrikooväele — ja liugleme parkümmend meetrit kelgutted alla mõnusaisse voogudesse puristama. Kui juba, siis katsetame ka kõrvalasetseva „kõisteega“. Meid haagitakse järjekorras vastava bloki külge ning keset järve oleme jälle vees, et edasi sõuda teisele kaldale. Ent meie imestus on suur, kui meid saatev komandant end täies riietuses kõisteetele haagib ja liugleb — kuival — vastaskaldale. Nii et veidi võimlemist ja tasakaaluoskust ning siis pole vaja püksegi järvevees märjaks teha. Kes aga kiiruses kaotab pea, s. t. tasakaalu, on tasuks saanud märja allkeha.

Selle ajaga on osa noori üle järve asunud akvaplaatidel harjutama. Suure kiiruga liuglevad nad väikesel laual, veetud suurele trumlile keritavast pikast nõorist, järvepindapidi piki kallast. Vaid kaks ilusat lainejuga jäävad taha. Kaugemal kaldaäärel aga on mõned ametis vesisuuskadel sõitmisega. Need pole just eriti kiired sõiduabinõud, — talvel siin kindlasti tehakse kiiremaid suusasõite.

Siirdume edasi telklaagrite platside rajooni. Praegu pole siin enam elanikke — tühjad platsid metsa vahel. Mõnel neist on veel tallatud rohupind, mõni korralik materjalivirn asetseb vaiade vahel. Viimased olla aga kurjast: viimane laagri koosseis pole neid õigeaegselt jõudnud kuuri toimetada, muidu oleks hilinevad kojusõidu-rongile.

Ootamatult avaneb vaade ühte lohku, mille vastaspoolel asetsev ilus ehitus tuletub nagu näitelava meele. Oleme laagri vabaõhuteatris. Esiälgu pole veel jõudud välja ehitada istepinke-terrasse. Arvame, et seda pole vajagi, kuna maapinnal on niigi võimalik mõnusaasti konutada. Selgub, et ehitus tuleb ikkagi eeskujulik, kuid materjalide puudus pole võimaldanud laagripere tööhoogsaid käsi siia rakendada. Sellele vaatamata toimuvad siin lõkkeõhtud, kusjuures suuremate laagrikoosseisude paigalolles toimuvat siin ka regulaarsed vabaõhuettekanded-näidendid. Nende tegelaskond koosneb peamiselt poistest, vaid raskematele osadele rakendatakse osavõtjaid vanemate juhtide laagri koosseisudest.

Selgitusi kuulates oleme jõudnud pioneerparki. Mis see siis on? Õieti võiks seda nimetada ka „näitlike ehituste koguks“, missugune mõiste on harilikule inimesele vahest arusaadavam. Näeme sildu, torne, sei-

nu, redeleid, pukke, okstest osmikuid ja nende kerestikke, tellinguid jne. Siin on nõore, traate, on ka väändeid kasutatud sidemeteks ja ühendamiseks. Sildu leiame mitte ainult ojakesel, vaid ka kuival maal lohkudes ja kuivade kraavide üle. Samuti on torne kõrgeid ja miniatuurseid — need kõik valmistati selleks, et tuues siia vastava õppegrupi, oleks seletusi andes võimalus näidata neid tegelikku ellu rakendatuna. Meie juht näitab — siin selle silla talad on tavalised, teisel aga imbutatud mitmet liiki vedelikega, et selle varal nende vastupidavuse kestvuse tõusu tõendada. Igale palgile on aastaarv juure kinnitatud. Ja lõpuks leiame ojale ehitatud veesulu. Kas tõesti järvest pole aidanud, veekogudest on puudus tulnud? Kuid samas väike imelik riistapuu põksub kindla rütmiga — see pidavat varustama majapidamishoonet veega. Nii et veevärkki on seatud, ja ümbruskonna talunikke käivat seda järjest vaatamas, et endilegi tallu tasuta töötavat veevarustajat seada, mida tema põksutamise järele vesioina nime all tutvustatakse.

Lõpetame oma ringkäigu majapidamishoonetega — siin on ilus köök ja söögitaru poisteperele, autokuur ja tööruumid puutööks ja pisirauatööks — suured ruumikad toad vastavate seadistega, kus poisid oma tööd sooritavad. Eemal lagedal on näha ehitamisel olev kõrgem torn — langevarjudega hüpete harjutamiseks, nagu seletatakse. Selle lähedusse pidavat ka purilennu õppeväljak ühes vastavate seadistega tulema — mõlemad olevat lähema tuleviku kavas selle „poisteriigi“ väljaarendamiseks ette nähtud.

Ringkäik on läbi. Täna tahame lahkuda, et jõuda õhtuseks rongiks jaama ja oma muljeid kirja pannes need toimetusse ära anda. Kuid lahke pererahvas on teisiti ette näinud — kilomeeter eemal asetsevas laagri külalistemajas olevat meile toad korda seatud ja palutakse vaid sinna puhkusele asuda. Meie tahtmine värsked muljeid lugejaskonnale edasi anda näib luhtuvat — ometi on need värskelt lehes. Meie väitele, et pikka kirjutust toimetusse telefoni kaugekõnena edasi anda on tülikas ja kulukas — kutsub esile vaid pisikese heatahtliku muige. Antakse aega kõige nähtu kirjapanemiseks ja siis astume „valitushoones“ ühte pisikambrisse, kus meile ette antakse vaid mikrofon ning järjekorras dikteerime oma artiklid oma toimetuse kiirkirjutajale noorte kotkaste laagri raadiojaama kaudu Tallinna, kust meile ühendus telefoni teel toimetusse valmis võetud. Vahepeal kerkib aga küsimus — fotod anda juure. Ent seegi mure ei vaeva meid — toimetusse on pildid kaitseliidu fotolaboratoriumist juba ette saadetud.

Nii moodsalt töötab see „poisteriigi“ korraldus. „Aga meie külaskäigust ikkagi pilti saata ei saa — pildiraadiot teil siin veel pole..“

„Ei. Aga vähemkultuurne abinõu aitab välja — fotolaboratorium on kõrval, ilmutage oma filmid, valige üks-kaks pisifilmi välja ja 20 minuti pärast on need sidetuviga Tallinnas ning meie laboratorium võib need suurendada ning edasi anda.“

Oleme veendunud, et siin on kõik võimalik, nagu see loomulikult peabki olema kultuurses ühiskonnas.

Kaitseliidu mereüksuste talvine tegevus

Möödunud suvel oli Kaitseliidu mereüksustes väga hoogus tegevus. Suve algusega algas intensiivne ettevalmistus sügiseks ettenähtud üldisteks mereüksuste õppusteks.

Peastaabis tehti ettevalmistusi õppuse organiseerimisega ja sellekohased kavad valmisid juunikuus, mis saadeti kohe ka malevaile.

Nende kavade kättesaamisel algas üksustes praktiline ettevalmistus, kus võeti läbi kõik see, mis mereüksused pidid sooritama nii üksik- kui ka koondõppusena.

Sellejuures tuli ilmsiks, et erialaliselt ei olnud üksused oma ettevalmistuselt ühesugusel tasemel. Kuid see suur huvi, mida pealikud ja merekaitseliitlased üles näitasid oma tegevuse vastu ja merekaitseliitlaste kui tegelike meremeeste head praktilised teadmised aitasid kaasa, et eelõppustega jõuti tervet organisatsiooni praktilise tegevuse alal viia ühtlasele tasemele.

Tänu merejõudude staabi väga suurele vastutulekule oli korduvalt võimalus mereüksuste õppusi teha koos mereväega, selles rajoonis, kus antud ajal peatus sõjalaevastik. Säärane koostöö soodustas kaitseliitlaste õppust ja süvendas mereüksuste ja sõjalaevastiku head kontakti.

Septembri esimesel poolel teostuski üldine mereüksuste sügisõppus. Õppus oli võimalikult mitmekesine, haarates enesesse kõik merekaitse alad. Isegi ilmastik oli väga vaheldusrikas, võimaldades katsetada merekaitseliitlaste meremehe omadusi mitmekülgelt.

Õppus oma hea kordaminekuga näitas, et mereüksused olid küllalt ette valmistatud ühiseks koostööks. Meeskonnad näitasid üles suurt huvi riigikaitse tööks. Need mehed näitasid jälle seda ürgjõudu, mis on omane meie rahvale, et alati valmis olla oma kodumaa kaitseks.

See on arenenud ühiskonna jõud, see on jõud, mis teeb rahva tugevaks.

Oma tuleviku töös peame arvestama sellega ja seda kasvatama ja juhtima optimistlikus vaimus ja õiges riiklikus suunas.

Kui tänapäeval veel leidub üksikuid rajoone, kus puuduvad merekaitseliitlased, siis lähemas tulevikus peavad kõik rannamehed ja meremehed kuuluma merekaitseliitu. Juhtides neid mehi õiges suunas ja kasvatades neid riigikaitse alal, garanteerime endale merevabaduse, ühes sellega ka tugeva kaitsevöö merepiirile.

Möödunud suvi oma väga intensiivse tegevusega aitas seleks palju kaasa, andes uut hoogu, vaimustust ja optimismi.

Asudes käesoleva kuuga merekaitseliidus talvise tegevuse juure, siis kandku see samuti head vilja.

Eelolev talv olgu merekaitseliidule oma sisemise elu korraldamise alal samuti edukas. Õige riiklik kasvatus, õige arusaamine meie sisepoliitilisest stabiilsusest ja välispoliitilisest olukorrast levigu üle mere ja ranniku. Õige selgitustöö levigu ka mahajäetumasse rannakülasse ja toogu kaasa mehi ühiselt kindlustama oma rahva tulevikku.

Sügisel malevapealikute koosolekul võeti vastu ja määrati kindlaks talvise tegevuse kava malevais. Selle kava järele seisab ees ka mereüksusel väga intensiivne tegevus eeloleval talvel.

Mereüksuste tegevus jaguneb kahte ossa. Esimene osa õppetegevusest teostatakse malevais peastaabi poolt saadetud kavade ulatuses. Kestus on arvestatud umbes 50 tundi, missuguse aja kestes jõutakse esitatud kavade ulatuses ained läbi võtta.

Kursuse organiseerimisel on jäetud malevale vaba tegevus organiseerida nii kuidas see kohapealsele oludele on kõige sobivam.

Kui mereüksused asuvad ühe keskuse ümbruses, nagu Tallinnas ja Tartus, siis on kõige sobivam kokku tulla öhtuti. Määrata nädalas 3—4 öhtut ja igal öhtul pidada õppust 2—3 tundi, siis jõutakse ained läbi võtta ka kõige aeglasema edasijõudmise puhul ühe kuu jooksul. Säärane moodus on oma tagajärgede poolest kõige parem. Õpilased on intensiivselt õppetegevuse juures, saavad süveneda aineisse ja kursus võetakse läbi kõige lühema ajaga.

Kui aga üksused on laiali pillatud ja pole võimalik teatud öhtutel koos käia, siis on tarviline, et õpilased kutsutakse kokku ühte keskusse, kus siis õppused kestaksid hommikust öhtuni. Säärase õppetegevuse puhul, kui iga päev töötatakse 8 tundi, jõuab kõik ained läbi võtta 6 päeva jooksul. Sellejuures on aga malevail kulu- tusi seoses kursantide ülalpidamisega. On tarvis ühiseluruume, suuremaid klassiruumi ja ühistoetlustamist.

Neis malevais, kus mereüksused on mööda randa laiali pillatud, võib kasutada ka veel järgmist moodust.

Üle ranniku ära määrata üksikud väiksemad keskused, kus asuvad kümme või rohkem kaitseliitlast, ja sinna kohale saata instruktor või kui kohalik pealik on küllalt võimeline õppust juhtima, siis võib ta seda teha, kutsudes kaitseliitlasi kokku 3—4 öhtut nädalas.

Üldiselt on aga parem, et õppusi korraldaks hea mereväe spetsialist, kes suudab käsitatava õppeaine teha kuulajatele huvitavaks, seega äratades rohkem huvi merekaitseliidu vastu.

Pärast õppekava läbivõtmist peab sooritama ka vastavad katsed. Katsed sunnivad kursante süvenema põh-

Kapten Tiido Kore (Kraus) 50-aastane

Kapten TIIDO KORE (Kraus)

Tiido Kore (Kraus) sündis 26. novembril 1887. a. Jõhvi kihelkonnas Sompa mõisas Juhan ja Leena Kraus'i teise pojana.

Alghariduse ta sai Repniku valla- ja Jõhvi ministeeriumikoolis, kutsehariduse Narva Peeter I nimelises merekoolis. Kaugesõidukapteni eksami sooritas 1913. a.

Merele läks 16 aastaselt. Sõitis Vene-Inglise-Skandinaavia ja Saksa laevadel kõikide maailmajagude meredel. Teenis maailmasõja algusest vabatahtliku ohvitseri asetäitjana Vene mereväes. Ülendati teenete eest 1915. a. mereväeohvitseri aukraadi ja nimetati miinilaevastiku divisjonilaeva komandöriks, misuguses ametis olles sai Püha Anna ja Stanislause ordu ohvitseri ristid mõõkadega.

Sakslaste tulekul ta lahkus Vene laevast ja astus Eesti mereväkke. Kui okupatsioonivõimud likvideerisid Eesti väeosad, ta asus elama naise kodusse Rakke

jalikumalt töösse ja annavad kõrgemale pealikule selge ülevaate endale alluvate kaitseliitlaste teadmistest, samuti ka üldistest õppegevuse tagajärgedest. Navigatsiooni ala on ette nähtud mootorpaadi juhi ja selle abi õppekavas. Samuti ka signalistide õppekavas. Viimases ainult niipalju, kuipalju on tarviline signalistidele oma peaoõppeaine, s. o. signaalide äraõppimiseks.

Mootorpaadi juhi ja selle abi õppekava koostamisel on võetud aluseks mereväe rooli-signaali ala allohvitseri õppekava ja kauba- ja laevastiku kipri õppekava.

Peastaap tahab mereüksuste mootorpaadi juhtide ja nende abide ettevalmistust juhtida sääraselt, et neist saaks tarviduse korral sõjalaevastiku rooli-allohvitserid. Et merekaitseliitlastele soodustada teenistust ka kauba-

jaama lähedal. Elades seal, ta tegi okupatsioonivõimude vastu kihutustööd, oli salajase järelevalve all ja tal oli keeldud koha pealt lahkumine.

Enamlaste sissetungimisel Narva ta sõitis salaja Tallinna ja hakkas Sõjamineisteriumi Mereosakonnas ühes kapt. Schiller'iga organiseerima mereväge, olles ise operatiivosakonna ülemaks.

Admiral Pitka merejõudude juhatajaks määramise järele nimetati ta vene enamlaste käest ära võetud miiniristleja „Lennuki“ vanemaks ohvitseriks, kus ta tegi „Lennuki“ga kaasa kõik dessant- ja luureoperatsioonid. Kui teine miiniristleja inglaste poolt Eestile üle anti, määrati Kore ülemjuhataja poolt sinna komandöriks, laev ristiti tema ettepanekul „Vambola“ks.

Läänemere laevastiku divisjoni loomisel ta määrati divisjoniülemaks, olles ühtlasi miiniristleja „Lennuki“ komandöriks. Vabadussõjas on ta kaasa teinud kõik mere- ja dessant-sõjalised operatsioonid. Enamlaste ja landesväeri vastu hindas Eesti Vabariigi valitsus Kore tööd Vabadusristiga II/2 ja II/3, ühtlasi tasuta maa ja 225.000-margalise rahalise autasuga.

Poola valitsuse poolt annetati Korele lahingurist „Kryza Walecznych“ ja Läti valitsuse poolt Karutapjate orden, III järk. Ta on erru läinud oma palvel 1924. a. kaptenmajori aukraadis ja mundrikandmise õigusega. Erru mineku järele ta astus A.-s. Tallinna Laevauhisuse teenistusse.

Kodukaitsetööst Kaitseliidus ta on osa võtnud, olles 1928. aastani Tallinna II malevkonna (praeguse Ida malevkonna) pealikuks, praegu Harju maleva mereüksuste pealikuks.

Seltskondlikust tegevusest ta võtab osa juhatuse liikmena 1923. a. peale Laevajuhatajate seltsis, Vabadussõja lahinguvendade klubis, Eesti Stevidooride Ühingus, Mereväe tagavaraohvitseride sektsioonis jne.

Pealeselle ta on tegev linnavolikogus ja linna haridusnõukogus.

Teda tervitab tähtsa aupäeva puhul rohkearvuline sõprade ja kaasteenijate pere ja soovib tüsedale töömehele palju õnne ja rohkeid aastaid.

laevastikus, sellepärast võimaldatakse neile omandada teadmisi ka kipri kava ulatuses. Kava läbivõtmine on jagatud kahte ossa. Kergem osa, mille õpetamiseks leidub vastavaid õppejõude malevais, võetakse läbi malevais, kuna raskem osa võetakse läbi peastaabi poolt korraldataval kursusel.

Peastaabi poolt korraldatud kursuse lõpul sooritatakse sellekohase komisjoni ees katsed ja katsed sooritatuile antakse sellekohased tunnistused. Need kaitseliitlased, kes pärast katse sooritamist vastavad kaubalaevastiku juht- ja meeskonna kutseomandamise seaduse § 9 (R. T. nr. 2 — 1935. a. art. 8) mainitud nõuetele, võivad saada kaubalaevastiku kipri kutse.

Need merekaitseliitlased, kes ei vasta ülalmainitud nõuetele, kuid kes vastavad oma meresõidu staaži ja

teadmiste poolest neile nõuetele, mis on nõutavad R. T. nr. 24 — 1935. a. art. 221, s. o. merepraamide ja merel sõitvate alla 20 br.-reg.-tn. ujuvabinõude tekijuhkonna kutse omandamise ja sõidu määrustes, võivad saada sellekohase kutse kaubalaevastikus.

Mootorpaadi juhi ja selle abi õppekavas on lühidalt ka taktikalise navigatsiooni osa. See on tarviline koond-sõitjate ja puhtsõjaliste ülesannete läbiviimiseks. Kuna paadijuht ja abi peavad oskama ka signalisatsiooni, siis on õppekavasse võetud ka lühendatud signaaliasjandus. Signaali ala õppimisel on tarviline pearõhku panna just praktilisele signaliseerimisele mereüksustes tarvitusel olevate signaliseerimise vahenditega.

Miini- ja traaliasjandus on ette nähtud ainult selles ulatuses, nagu see on mootorpaadi juhile ja abile tarviline sellekohaste praktiliste ülesannete täitmisel.

Tervishoiu ala on kavas mainitud ainult üldiselt. Õppekava läbivõtmise juures peab sellekohane õppejõud, kelleks loomulikult on maeva koosseisu kuuluv arst, ainet käsitama põhjalikumalt. Erilist rõhku tuleb panna just nende haiguste ja õnnetusjuhtumite peale, missugused võivad ette tulla merel, laevadel ja mootorpaadidel ja tegelemisel lõhkeainetega.

Mereseaduste osas on mainitud need määrused ja seadused, milledega igal ujuvabinõu omanikul merekaitseliitlasele tuleb kokku puutuda, ja osa mereseaduste kogust, mis on ette nähtud kipri kutse omandamise kutse kavas.

Signaali ala õppekava on sarnane mereväe õppekavale, arvatud juure mõned erinevused, mis on tingitud mereüksuste teenistuse iseloomust.

Kaitseliitlased, kes selle kava kohaselt on sooritanud katsed ja signaliseerimises on saavutanud sellekohase praktika, omavad samad teadmised nagu mereväe vanem-allohvitserid-signalistid.

Miini ala noorema spetsialisti õppekava läbivõtmisel peab eriti rõhku panema kalamiini materjaliosa ja kerge traali materjaliosa tundmaõppimisele. Lõhke-salkade õppekava läbivõtmisel peab erilist rõhku panema teoreetilisele osale, lõhkeaine jõu ja purustatava eseme vastupidavuse vahelkordade tundmaõppimisele. Samuti ka lõhkepadrunite suuruse väljaarvestamisele ja padrunite asetamise tundmaõppimisele.

Mootoriala noorema spetsialisti õppekava läbivõtmisel, nagu nähtub ka esitatud kavast, on teoreetiline osa käsitatud ainult niipalju kui see on tarviline, et ära õppida paadimootorite praktilist käsitamist. Õppekavade juure on lisatud ka mootoriala vanema spetsialisti õppekava. Selle kava järele ei korralda malevad õppusi, nagu see on tähendatud ka üldises väljaõppe kavas, vaid selle kava kohaselt võetakse motoristide õppus läbi märgsikuus korraldataval kursusel, mis korraldatakse peastaabi poolt. Motoristide ettevalmistust juhivad peastaabi mereüksuste jaoskond säärastel, et motoristid, kes on sooritanud mootoriala vanema spetsialisti kava ulatuses katsed ja kes omavad motoristi praktikat sel määral, nagu see on ette nähtud kaubalaeva juht- ja meeskonna kutseomandamise seaduses (R. T. nr. 2 — 1935. a. art. 8) § 26, võivad saada kaubalaevastiku motoristi kutse.

Kuna mereüksustes on palju heade praktiliste teadmistega motoriste, kes suudavad end iseseisvalt ette valmistada ka teoreetiliselt, selleks lisatigi üldistele õppekavadele juure ka mootoriala vanema spetsialisti õppekava. Motoristid, kes tulevad peastaabi poolt korraldatavale kursusele, võivad selle kava järele endid teoreetiliselt ette valmistada, seega on neil õppimine kursusel kergem ja katsetel nad võivad näidata paremaid teadmisi.

Mehaanika ala õppekava spetsialistidele

koosneb kolmest osast: masinaala ühes laeva abimehhanismidega, katlaala ja elektriala.

Need õppekavad vastavad oma erialadel mereväe vastavate alade allohvitseride õppekavadele.

Need alad kõik kokku võrduvad kaubalaevastiku assistendi kutse kavale.

Neis malevates, kus on mehaanika ala spetsialiste ja kus on võimalik selle kava järele õppusi läbi viia, võetagu kava läbi.

Katsekomisjoni määrab peastaap ja need merekaitseliitlased, kes sooritavad rahuldavalt katsed kõigis kolmes mehaanika ala aines, loetakse kaubalaevastiku assistendi kutse sooritanuiks. Kes kutse sooritanuist vastab kaubalaeva juht- ja meeskonna kutseomandamise seaduse § 13 (R. T. nr. 2 — 1935. a.) loeteldud nõuetele, võib saada kaubalaevastiku assistendi kutse.

Mereüksuste juures olevatele noortele koostatud õppekavasse on võetud ainult need mereasjandust puudutavad õppeained, mis on tarvilised teadmiseks igale merekaitseliitlasele. Kava läbivõtmisel tuleb erilist rõhku panna signaaliasjandusele. Õppuste läbiviimisel võib üksikute õppekavade ühiseid aineid ühiselt läbi võtta. Näiteks mootorpaadi juhid ja abid võivad ühiselt kuulata signaaliasjandust signalistidega ja miini-asjandust minööridega, minöörid jälle purustustööde loenguid koos lõhkesalga meestega.

Tervishoiu loenguid peavad aga kõik koos kuulama, sest neid tervishoiu algteadmisi, mida kava järele tuleb läbi võtta, peavad teadma kõik merekaitseliitlased.

Õppeabinõude suhtes võib malevatele tekkida raskusi, eriti veel neil malevatel, millede mereüksused on väga laiade pilatud mööda rannikut väikeste üksustena. Need malevad, omades ühe komplekti õppeabinõusid, peavad neid õppeabinõusid vedama ühest keskusest teise, vastavalt sellele, kuidas on organiseeritud õppus.

Lektorite küsimus tekitab enam raskusi. Malevate mereüksuste pealikud võivad loenguid pida navigatsiooni, signaali ja merepraktika alal, sanitaarpealikud sanitaaralal, miini-traali alal, purustustööde alal ja mehaanika alal leidub lektoreid ainult üksikuis malevais. Selles suhtes tahab peastaap võimaust mööda malevaile vastu tulla ja sellekohaseid lektoreid kohale saata.

Nagu näitas käesoleval sügisel peetud mereüksuste üldine õppus, on malevate mereüksused üldjoontes selle kava ulatuses ette valmistatud. See ettevalmistus on olnud aga väga mitmesugune. Kõrvalekaldumisi on olnud isegi üldsihist.

Peastaap saatis malevalle välja tänavuse talve õppekavad, tahtes sellega mereüksuste õppetegevust juhtida ühtlaselt oma sihi poolest ja tõsta nende taseme ühtlasele kõrgusele.

Sellepärast asudes õppetegevusele talviste kavade kohaselt võivad need mereüksused, missugused on enam-vähem ette valmistatud, selle kava läbi võtta ka lühema aja jooksul. Peaasi on, et üksuste teadmiste tase oleks aga selle kava kohaselt esitatud nõudmiste kõrgusel. Neis mereüksustes, missugused mõnesugustel põhjustel pole jõudnud ettevalmistuses mainitud kavades esitatud nõuete tasemele, peavad aga kõike jõudu kokku võttes tõstma oma ettevalmistuse nõutud tasemele.

Väljudes mereüksuste operatiiv-ülesannete iseloomust tuleb mereüksustel tegutseda ühe tervikuna ja sellepärast on tingimata tarviline, et mereüksuste ettevalmistuse tase oleks ühtlane.

Malevate poolt korraldatud kursusest peavad osa võtma kõik merekaitseliitlased oma erialal kuni divisjoni pealikuteni.

See korraldus on maksev nende merekaitseliitlaste kohta, kes ei ole veel käesoleva kava ulatuses katseid sooritanud.

Teenistuse huvides on aga tarviline, et ka need merekaitseliitlased, kes juba selle kava ulatuses on katsed sooritanud, kursusest siiski veel osa võtaksid, sest sellega värskendavad nad oma teadmisi ja õpivad ained põhjalikult selgeks. Kui samad mehed lõpetavad ka veel peastaabi poolt korraldatud kursuse, siis on neil juba küllalt teadmisi, et oma erialal järgmisel aastal olla lektoriks. Seega saame ajajooksul meremeestele vastava lektorite kaadri.

Teise osa talvisest õppetegevusest moodustab kursus, mille korraldab peastaap 1938. a. märtsikuus.

Selle kursuse eesmärk on anda mereüksuste pealikele põhjalikku ettevalmistust oma erialadel ja anda ühtlast sõjaväelist kasvatust. Et pealikele väikestki soodustust anda selle töö ja vaeva tasuks, mida nad vabatahtlikult täidavad riigikaitse huvides, püüab peastaap nende kursuste läbi anda pealikele ka sääraseid teadmisi, mida nad võivad ära kasutada oma igapäevase teenistuse juures. Nagu eespool mainitud, on selle kursuse õppekavad koostatud sääraselt, et kursuse lõpetanud paadipealiked ja nende abid võivad teha kaubalaevastiku kipri katsed. Motoristid võivad teha kaubalaevastiku motoristi katsed. Masinistid ja kütjad võivad teha kaubalaevastiku assistendi katsed. Minöörid ja lõhkesalga mehed pärast kursuse lõpetamist saavad Põllutöoministeeriumi poolt tunnistused, mille alusel nad võivad iseseisvalt juhtida lõhketöid põllumajanduses ja selleks osta lõhkeaineid.

Ulatuselt on peastaabi poolt korraldatav kursus malevates korraldatud kursuste järg. Peastaabi juhid ja nende abid võtavad läbi neil kursustel kaubalaevastiku kipri kava täieliselt.

Signalistid võtavad läbi mereväe signalistide all-ohvitseride kava. Erilist rõhku pannakse aga signalistide praktilisele väljaõppele just mereside alal. Minööridega võetakse läbi miini-traaliala vanema spetsialisti kava ulatuses.

Lõhkesalkadega võetakse läbi peale teoreetiliste alade veel lõhketööde organiseerimine ja rida praktilisi lõhketöid. Mehaanika alal võetakse läbi mootoriala vanema spetsialisti kava. Eriti aga praktilised tööd mootoriala õppeklassis.

Peale üksikute erialade võetakse veel läbi mõned üldteaduslikud õppeained, mida peab iga merekaitseliitlane teadma. Nende seas on ka mõned tunnid mere-taktikalisi kursusi, mis puudutavad just säärase ujuvabinõude taktikat, nagu neid kasutab merekaitseliit.

Nagu sügisõppus näitas, on mitmes mereüksuses sõjaväeline kasvatus veel puudulik. Vaadeldes selle põhjusi tuli ilmsiks, et üksuste pealiked ei oska või ei taha nõuda oma alluvailt küllalt korralikku sõjaväelist ülespidamist ega pane rõhku sõjaväelisele kasvatusel.

Teisest küljest alluvad kaitseliitlased sagedasti saavad sõjaväelise kasvatusel mõttest valesti aru, ja kui seda neilt nõutakse, siis arvatakse, et see on ülearune ega taheta endid painutada nende nõuete alla, mida nõuab sõjaväeline kasvatus. Sellega seoses kantakse ka vormirietust sagedasti mitte eeskirjade kohaselt.

Iga kultuurse inimese esimeseks tunnuseks peab olema ka kultuurne väljanägemine ja kasvatus. Ükski organisatsioon ei püsi ega saavuta sisemist jõudu kui seal ei peeta kinni kõigist sellekohasest eeskirjadest, mis reguleerivad sisemist elu. Nagu ajalugu näitab, ei ole ükski sõjavägi olnud võidukas, kui on puudunud kindel distsipliin. Seevastu hästi kokkuliidetud ja tugeva distsipliiniga sõjaväed on ikka olnud võidukad.

Mereüksused on üles näidanud suurt sisemist tegevust ja distsipliini, mereüksused on saavutanud suurt edu mitmesuguste mereasjandusse puutuvate erialade õppimisel, samuti peavad merekaitseliitlased saavutama häid tagajärgi ka sõjaväelise kasvatusel alal.

Seepärast asudes talvise tegevuse juure iga kaitseliitlane püüdku saavutada ka sõjaväelise kasvatusel alal kõige suuremaid tagajärgi. Iga pealik aga kasvatagu oma alluvaid ja nõudku korralikku sõjaväelist kasvatust. Samuti olgu iga pealik ise eeskujuks oma alluvatele sõjaväelise kasvatusel kui ka korraliku väljaõppe poolest. Mereüksused on suutnud end varustada suures enamuses vormirietega, kantagu vormi ka nii, nagu see on sünnis ja nagu see on ette nähtud sellekohastes eeskirjades.

Sellega näitab iga kaitseliitlane, ka meresidest, et ta on vääriiline liige selles suures organisatsioonis, kuhu kuuluvad meie rahva tublimad mehed.

AJALOOLINE

28. NOVEMBER 1917

Tänavu möödus 20 aastat Eesti Maanõukogu koosolekust, millal ta tunnistas end ainsaks kõrgeima võimu kandjaks Eestimaa. — Autonoomse föderatsiooni mõitest Eesti iseseisva omarikluse mõiteni.

Me läheneme iga päevaga Eesti vabariigi iseseisvuse 20. a. juubelile. 24. veebruaril 1938. a. möödub viiendik aastasada Eesti riikliku iseolemise sünnipäevast ja see päev töötab kujuneda pidulikumaks kui ükski teine vaba Eesti seniseid sünnipäevi.

Ilma et me tahaksime selle suure ja ajaloolise päeva tähtsust Eesti riikliku iseseisvuse saamise loos alahinnata, tahame siiski tuletada meele ka üht teist ajalooliselt mitte vähem tähtsat päeva Eesti riiklikuse elus, s. o. 28. novembrit 1917, millal Eesti Maanõukogu kui seadusepärane demokraatlikult valitud maa ja rahva esindus Eestis tunnistas ennast Eestimaa ainsaks kõrgeima võimu kandjaks. Kuna võib kõhklematult öelda, et 28. november 1917 osutub Eesti riikliku iseseisvuse sünnipäevaks tunnistatud 24. veebruaril 1918. a. sõsarpäevaks, siis püüame alljärgnevais ridades selle päeva tähtsust Eesti riikliku sünni ajaloos võtta lähemale vaatlusele.

Tsaaririigi langemisega Venemaal 1917. a. veebruarimärtsi revolutsiooni järele hakkas piiririikides, muu seas ka Eestimaa, iseseisvuse mõtte üha enam leidma pinda. Algul oli see vaid tagasihoidlik nõudmine autonoomia ja uue maavalitsuse seaduse maksima panemiseks. Võimsad ja mõjuvad manifestatsioonid Peterburis andsid meie tolaeagsete seltskonnategelaste ja sõjaväelaste eestvedamisel niipalju tulemusi, et Vene Ajutine Valitsus kinnitas 30. märtsil 1917. a. Eestimaa autonoomia seaduse. Eestimaa komissariiks määrati tolaeagne Tallinna linnapea Jaan Poska. Ühes sellega valiti üldise valimisõiguse alusel Eestimaa kubermangu nõukogu, millest sai hiljem Maanõukogu ehk Maapäev.

Maanõukogu algab oma tööd 1. juulil 1917. a. autonoomia nõutamise Eestimaa. Siin ei arene aga asjaolud kuigi libedasti, sest enamlikuks liikumiseks väajaarenev Eestimaa Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Nõukogu, kes arvas end Eestimaa edaspidises saatuses olevat õigustatud kaasa rääkima, hakkas end Maanõukogu tegevusele vahele segama, püüdes koguni takistada omavalitsuste valimisi. Ka ei nähta sealtpoolt hea meelega Eesti iseseisvate polkude organiseerimist. Kuid kõik enamlaste võimumeeste katsed Eesti omarikluse püüete arenemisele kõikaid kodarate vahele pilduda ei anna tulemusi ja Maanõukogu eduka tegutsemise tulemusena valitakse 20. ja 21. juulil 1917. a.

Eesti Maavalitsus, mille juhatajaks saab dr. Jaan Raamot. Juba 12. oktoobril maavalitsuses toimivate muudatuste tagajärjel valitakse maavalitsuse esimeheks Konstantin Päts, pärsastine Eesti Ajutise Valitsuse peaminister ja praegune Riigihoidja.

Kuigi Maanõukogu töö kannab paiguti õige tõhusat vilja, on ometi palju kõrvaltegelusi, mis takistavad olukorra edaspidist ja rahulikkude arenemist. Revolutsiooni mõllus juhtideta jäänud ja distsipliini kaotanud Vene sõdurid hakkavad maad laastama, korraldades röövimisi ja vägivalldategusid. Selle tõkestamiseks hakatakse korraldama „Omakaitse“ salku, kuid juba 25. oktoobril tuleb Venes enamlik riigipööre ja selle tulemuseks on, et kohalikud enamlased, Suur-Venemaa õnnestunud võimuhaaramisest julgust saades, hakkavad ka Eestimaa võimu enda kätte kiskuma ja saavad „Omakaitse“ laiali. Viktor Kingissepp sunnib omavoliliselt Jaan Poska Eestimaa kubermangu komissari kohalt lahkuma ja asub ise asemele.

Saabub kriitiline silmapilk. Viimane lootus panakse Maanõukogule, kuid enamlased on otsustanud juba ka selle ainsa demokraatliku kantsi laiali ajada. Hoolimata kõigist ohtudest käib Maanõukogu aga endiselt koos. Maanõukogu, kes alguses oli esinenud Vene Ajutise valitsuse ees tagasihoidliku nõudmisega Eesti omavalitsuste edasiarendamiseks Vene föderatsioonis, viis oma esimeste elupäevade kõige kriitilise ajal ajajärgul Eesti iseseisvuse mõtte siiski täielisele kõrgusele. Asjade käigu edaspidiseks loomulikuks arenemise teeks oli Venemaal toimuva lagunemise ja terrori maksmapääsmise tõttu juba Eesti täielise lahklöömise väljakuulutamise Venest, mis ka teostus peale pikemaid omavahelisi nõupidamisi ja ettevalmistusi Maanõukogu koosolekul 15/28. novembril 1917. a.

Selle koosoleku kokkukutsumisega otsustas Maanõukogu kõik korraga ühele kaardile panna, sest enamlaste võimumeeste ja nende poolt üleskihutatud tööliste rääskamine muutis Maanõukogu edaspidise tegutsemise enam kui küsitavaks. Oli selge, et laialisaatmise küsimus võis ähvardusist tõelikuks muutuda, seepärast oli tarvis kaitsta iga hinna eest Maanõukogu demokraatlikke põhimõtteid ja aluseid.

15/28. novembri 1917. a. Maapäeva ajalooline koosolek kestis ainult 45 minutit, kuid selle aja jooksul

jõuti vastu võtta terve rida Eesti tulevase omariikluse kindlustamiseks tähtsaid otsuseid.

Enne kui tuleme vastuvõetud otsuste juure, vaatleme pisut neid sündmusi, millede Maanõukogu koosolek pidi tegutsema. Kujuka ja ülevaatliku pildi sellest saame Maanõukogu liikme Karl Asti mälestuste põhjal, mis annavad meile tookordsest olukorrast võrdlemisi kujuka ja selge pildi. Karl Ast jutustab oma mälestusis:

„Meeledeleõikavamaks päevaks Maapäeva elus oli selle „esimese Eesti parlamendi“ viimane koosolek 1917. a. Oli selge, et edasi töötada enam ei saa. Ühtlasi oli üldine poliitiline olukord mitte üksi sisemiselt, vaid ka rahvusvaheliselt niisuguseks muutunud, et vaja oli midagi otsustavat ette võtta, kui sel ka üleelata silmapilgu kohta otsekoheseid reaalseid tagajärgi ei oleks. Maapäeva kõrgemaks võimuks kuulutamise akti tekst oli juba varem välja töötatud ja vanematekogu poolt aktsepteeritud. Kommunistid ei teadnud sellest arvatavasti midagi: vastasel korral poleks nad Maapäeva kokku astuda lubanud. Nüüd näis neile kokkutulemine isegi meeldivat, sest avanes võimalus seda „buržuide parlamenti“ efektiivselt laiendada.

Koosolek oli kella 4-ks pärast lõunat kokku kutsutud. Toompeale ilmudes nägid saadikud lossi välise seina äärde sõdureid reastatud olevat, arvult umbes 50 inimest. Sisseminekuks takistusi ei tehtud. Vaevalt oli aga koosolek alanud ja tähtsamate küsimuste arutamisele jõutud, kui Kaarli tänava poolt demonstrantide read Lossiplatsile hakkasid saabuma. Valitses hilisügisene videvik. Kostis laul ja inimeste käratsemine. Miskipärast ei tunginud meelevaldajad otse saali, vaid jäid Lossiplatsile seisma, kus neile midagi ette loeti ja seletati. Valges saalis hääletati samal ajal Eesti iseseisvuse akti. See võeti vastu ühehääleliselt, sest kommunistlikud saadikud puudusid koosolekult. Koosolijate näod olid üsna pingul, kuid siiski valitses saalis täieline vaikus ning ükski rahvasaadik ei mõelnud oma kohuste täitmiselt taganeda.

Viimaks tormas saali inimest 20, punaste plakattega, mõned varustatud keppidega. Sõjaväelasi ja punakaartlasi nende hulgas ei olnud. Nad tulid tagumisest uksest trepi kaudu, mis lossivärava kangialusest teisele korrale viib. Üks neist (arvatavasti endine Dvigateli“ vabriku tööline) avaldas nõudmise: koosolek mingi laiali, edaspidi ei lubatavat tal enam kokku astuda. Juhataja ja mõned Maapäeva liikmed katsusid sissetungijatega läbirääkimistesse astuda, kuid sel polnud silmnähtavalt mingit tagajärge. Üldine viha näis sihitud olevat eriti Jüri Vilmsi vastu. Sissetungijad kandsid isegi neljanurgelist plakati, mis oli ridva otsa kinnitatud ja millel oli lugeda: „Maha Jüri Vilms & Co“. Nähtavasti kehas tas Jüri Vilms meelevaldajate silmis Eesti Maapäeva.

Vahepeal oli endistele sissetungijatele hulgana lisa tulnud, nii et ülekaal juba nende käes näis olevat ja ruum saalis kitsaks muutus. Üldises viirvarris ei võinud enam juttugi olla mingist läbirääkimisest või asjaselgitamisest. Jüri Vilmsilt ja Jaan Tõnissonilt nõuti: nad tulgu ja lugegu rahvale ette, mida Maapäev praeg

gu otsustanud. Silmapilk näis kriitiline. Tundus, et laialiajamine ilma füüsilise vägivalda tarvitamiseta ei möödu. Väljusin lõpuks paraaduksest. Rahvamurd täitis lossiesist tugeva ja tiheda müürina. Läge eest läks Vene kiriku suunas kitsas teerada, justkui oleks rahvamurd nõõri abil pooleks lõhestatud. Seda kitsast koridori mööda pidid väljaetavad saadikud astuma, kuid just seda pidasin ma kõige hädasohtlikumaks. Seepärast seisatasin hetke ukselehel ja poetasin end tähelepanematult rahva sekka. Mitmed, kellel otsekohesust jätkus väljapääsuks moodustatud koridori kasutada, said hoope kuklasse ja selga.

Päev või kaaks hiljem istus Maapäeva vanematekogu ühes parteiesitajatega intelligentide klubis „Estonia“ teatrimaja neljandal korral. Ka Jüri Vilms oli sinna ilmunud, kuid seotud peaga ja õige armetus seisukorras. Tema ja Jaan Tõnisson jutustasid, et Viktor Kingissepp kõik, mis temast olenes, nende päästmiseks teinud oli, ja kui mitte selle mehe suur autoriteet ja otsustav esinemine neid kaitsnud poleks, siis oleks ärritatud meelevaldajate hulk vist omakohtu akti lõpule viinud. Sama kinnitas ka Jaan Teemant. Temperamentlik, nagu alati, jutustas ta ka nüüd suure hooga, kuidas Viktor Kingissepp teda jälgijate käest oli päästnud ja rahukogu majasse viinud. Seal olnud nad mõlemad nii ärritatud, et kui Teemant teda elupäästmise eest tänama hakanud, langenud mõlemad mehed teineteisele kaela ja suudelnud.

Vanematekogu käis pärast Maapäeva laialiajamist õige tihti koos, selleks kasutati ülalnimetatud intelligentide klubi ruume ja mitmeid erakortereid. Arutati tekkinud poliitilist olukorda ja loodi kavatsusi edaspidise tegevuse üle. Eriti intensiivseks muutus vanematekogu tegevus 1918. a. enne Saksa okupatsiooni. Mõned vanematekogu liikmed elasid täitsa legaalselt, kuid paljudel tuli ennast varjata. Mehed käisid välimus moonutatud ja ebaharilikud riided seljas. Äraandjaid nende kui ka partei esindajate hulgas, kes vanematekogu istungitest alati osa võtsid, nähtavasti ei olnud. Kõik, mis salaja otsustatud, jäi ka salajaseks. Selles avaldus kahtlemata üks Eesti iseloomu positiivsematest omadustest.“

Mitte vähem huvitavaid mälestusi on kadunud M. Morrisonil, kes sündmuste kõrvaltvaatajana jutustab:

„15/28. novembril 1917. a. anti Dvigateli ja Vene-Balti tehastes miilitsaülemate Vakmani ja Filipovi poolt töölistele käsk koosolekule ja sealt Toompeale minna „rahulikuks demonstratsiooniks Maapäeva vastu“. Tehaste koosolekutel valiti saatkonnad, kes olid Maapäeva laialisaatmise poolt. Neljakaupa ritta seatud tööliste salgad hakkasid punaste lippude all lauldes südalinna poole liikuma. Tee peal asuvatest tehastest võeti töölisel kaasa. Meelevalduse peakorraldaja V. Kingissepp asus ise Toompeale, et siin Maapäeva liikmete vastu head nagu tehes rongkäiku vastu võtta.

Maapäeva istumine algas punkt kell 4 lossi Valges saalis, koos oli kaunis rohkesti rahvast. Otse samaks ajaks oli Lossiplatsile rood seldateid ilmunud, kellest öelda ei teatud, olid nad Maapäeva vastu või selle kait-

seks. Soldatid olid kohal kõigist tulijatest esimestena, asudes poolviltu rivis lossi paraadukse ette, väljanägemine lohakas ja räpane, kõik eestlased.

Saalis ei olnud Maapäeva liikmete toolide ega publiku vahel mingit barjääri, eraisikud seisid mõned otse toolide taga püsti, suurem osa seinte ääres toolidel. Päevakorra esimene punkt oli Asutava Kogu kokkukutsumine. Et aga Eesti Asutava Kogu kokkukutsumisega paralleelselt ka Venemaa Asutava Kogu kokkukutsumine on päevakorral, siis tõuseb enne hääletusele asunist Maapäeva liige M. Martna, kelle tool seisib pahemal tiival, platsile väljaviivate akende all ja paneb ette enamlastega koos tegutseda. Publikus tõuseb põnevus. (See ettepanek lükatakse siiski rõhuva häälte enamusega tagasi. L. S.) Asutava Kogu kokkukutsumise ettepanek võetakse vastu.

Publikus suudetakse vaevalt plaksutamist tagasi hoida. Paljud lahkuvad; kriitilisest silmapilgust oli üle saadud. Lossiplatsile pööratud akende poolt kostis kära saali, tööliste rongkäigud olid kohale jõudnud ja selle kära ajal viidi läbi esimesed päevakorrapunktid.

Maapäeva istumise lõpust võis umbes 10 minutit möödunud olla. Maapäeva liikmed olid üles tõusnud ja saali jäänud võõrastega jutuajamisel segi läinud. Korraga avati lossi saali uks, mis viis alla paraadtrepile, ja sisse astusid kolm salka töölisi kolme punase plakatiga. Esimene plakat pisteti ukse vahelt sisse ja hoiti seda natuke aega sees, ilma et kandja ise kohe järele oleks tulnud. Sellega taheti seesolijatele anda võimalust pealkirja lugeda. Seal seisis: „Maha rahvastane Maanõukogu“. Kui plakati kandja sisse astus, tähendas J. Reinthal sõrmega plakati peale näidates: „Aga Maanõukogu kirjutatakse k-ga.“ „Ära tule siia pilkama!“ oli vastus. Tulijate näod olid tahmased. Esimestele järgnesid teised, siis veel ja veel, kokku 8—9 rühma, mõned arglikumad, teised õige väljakutsuvad. Mõned Maanõukogu liikmed, nende seas Jüri Vilms, ja eraisikud kogunesid ukse juure tulijatele vastu. Ühe plakati all tulijad nõudsid ägedalt: „Kus on Tõnisson?“ Vilms küsis selle peale: „Teie otsite Tõnissoni, mis te temast tahate?“ „Ah, või sina ise oledki! Astu silmapilk trepist alla välja rahva juure ja sinu veri saab siinsamas ukse ees aurama!“ Nende sõnade juures näitas tööline käega oma jalge ettemaha. Vilms vastas: „Aga ma pole ju üldse Jaan Tõnisson.“ „Kes on siis Maapäeva juhataja?“ „Aga Tõnisson polegi Maapäeva esimees!“

Nagu üllatuste kiuste ilmus sel silmapilgul ka otsitav Jaan Tõnisson ise nähtavale, astus saali keskele toolile, lõi käed laiali ja käratas: „Kõige pealt näitame, et oleme viisakad inimesed ja võtame mütsid maha...“

Ümberringi käratseti vastu: „Neid ruume ei maksa mütside mahavõtmisega austada!“ Kõnelemine tehti võimatuks. Tõnisson astus toolilt maha. Kuid ägedad Tõnissoni tagapärirjad ja tappa ähvardajad vaatasid nüüd poolkohkunud nägudega pikka poliitikategelase otsa.“

Niipalju tähelepanekuid ja meeleolusid tollelt draamatiliselt Maanõukogu koosolekult. Vaatamata iga silmapilk ähvardavale laialisaatmise ohule ja isegi füüsilisele vägivallale, mida oli tõsiselt kartta, jõudis Maanõukogu oma 15/28. novembri koosolekul, mille kestus oli ainult kolmveerand tundi, võtta vastu terve rea tähtsaid ja meie riigi edaspidist saatust määravaid otsuseid. Need otsused kõlavad Maapäeva protokollil järgmiselt:

I) „Rahvaste enesemääramise põhjusemõtet aluseks võttes, otsustab Maanõukogu:

1) Riiklise korra äramääramiseks, demokraatlise ja täieõiguslise võimu loomiseks Eestimaal ja teiste küsimuste otsustamiseks Eesti Asutav Kogu kokkukutsuda;

2) valimisseaduse aluseks ülevenemaalise Asutava Kogu valimisseadus võtta sellega, et tarviliste muudatuste tegemine, juhatuskirjade andmine, valimise ning kokkuastumise tähtaegade ning liikmete arvu määramine anda Maanõukogu juhatause, Vanematekogu ja Maavalitsuse ühise otsustamise alla, kes õigustatud on tarvilisel korral Eestimaa soldatite ja tööliste saadikute Nõukogude Kesktäidesaatva komiteega selles asjas läbirääkima, et soovimata lahkiminekuid Eesti Asutava Kogu valimiste asjus kõrvaldada.

II) Kuna Venemaal riikline võim üleüldise korralageduse ja üksikute rühmade vastastikuse võitluse läbi täielikult on hävitatud ja keskvoim puudub, kelle alla kõik riigiosad heidaksid, tunnistab Ajutine Eesti Maanõukogu, kui seadusepärane demokraatliselt valitud maa ja rahva esitus Eestis, oma kohuseks Eestimaa kaitseks Venemaal järjest kasvava korralageduse ja kodusõja hädaohtlikkude tagajärgede vastu ja Eesti rahvuspoliitilise tuleviku kindlustamiseks järgmist välja kuulutada:

1) Eesti Maanõukogu tunnistab ennast Eestimaa ainsaks kõrgema võimu kandjaks, kelle määruste ja korralduste järele kõikidel Eestimaal tuleb käia, kuni Maanõukogu poolt demokraatlise valimisseaduse põhjal viibimata kokkukutsutav Eesti Asutav Kogu kokku astub, et Eestimaa riiklist korda kindlaks määrates maal lõplikku seadusandlist ja valitsuslist võimu luua.

2) Igasugused määrused, käsud ja dekreedid, tulgu nad kelle poolt tahes, on Eestimaal kuni Eesti Asutava Kogu kokkuastumiseni maksavad ainult siis, kui Eesti Maanõukogu nemad välja on kuulutanud, kuna vastasel korral neid ei tule täita.

3) Seks ajaks, kui Eesti Maanõukogu mitte koos ei ole, antakse Maanõukogu juhatausele ja Vanematekogule ühes Maavalitsusega, kui Eestimaa kõrgema võimu esitajale, õigus rutulikult määrusi ja käskusid Eestimaa elu korraldamiseks välja kuulutada ja maksma panna, kuni Maanõukogu kokku astudes nende määruste kohta oma otsuse annab.“

Need otsused võetakse üksmeelselt vastu ja tunnustatakse rutulisteks.

III) Üleskutse Eesti sõjaväelastele, mille kannab Vanematekogu projektina ette Maanõukogu liige Konstantin Päts.

«Kaitse Kodu!» tellimine 1938. a. peale on avatud.

Tehke seda aegsasti, et meie ajakirja saafmises vahet ei tuleks.

„Eesti sõjaväelased! Kodumaa on kannatuste lõputipule jõudnud. Üks osa on juba vaenulise võitja võimuses ja meist lahutatud*), vaenulised väed valmistuvad uutele pealetungimistele, maarahvas ei tea aga, kas kaitse ja vastupanek kindlam on kui saartel nägime. Enne võõra võitja alla langemist ähvardab kogu Eestimaa elanikke hirmsam nälg: võetakse suurte vägede toitmiseks kogu kehv põllusaak, hävineb põllumeeste raudvara karja ja seemnete näol, mis seadusevastaselt riisutakse ja rüüstavate vägede poolt sõjasaagina maalt välja veetakse. Välist abi ja toetust ei ole meil kusagilt loota.

Kodumaa paremad pojad, kes teie aastate jooksul olete kaevikutes ja võitlusväljadel oma maast ja rahvast eemal pidanud olema, — teie poole pöördub Eesti Maapäev: nüüd on aeg kätte jõudnud, kus teie enam ei peaks võõrsile jääma, sest asutatakse Eesti sõjaväe osad ja neist ei tohiks keegi arusaaja sõjamees eemale jääda. Nõudke tungivalt, et teid enam kauem endistes väeosades kinni ei peetaks, vaid seadusliku korra järele ja sõjariistadega varustatult oma kodumaa kaitseks Eesti polkudesse saadetaks. Iga tund on kallid, iga päev lähendab meie maad ja rahvast tumedale ja hirmsale tulevikule. Meie peame ise oma kodumaa ja rahva kaitseks kui kindel, korraldatud kogu korralageduse vastu välja astuma.

Kõik kodumaale!

Kodumaa ja Eesti väeosad ootavad nüüd ka teid, vanemad ja vilunud sõjamehed, kes te omale sõjamehe elukutse olete valinud. Kes teist nüüd ilmutata jääb, kellele nüüd noored Eesti polgud küllalt ligitõmbavad ei ole, neid ei tarvita kodumaa ja rahvas ka tulevikus enam, — kuid ilal ei unusta tänulik kodumaa neid, kes talle hädas appi tõttavad.

Eesti sõjamehed! Maa ja rahva parema tuleviku pärast sulage üheks suureks pereks, kel ühine suur eesmärk ees — oma maad ja rahvast hävituse ja hukatuse eest päästa. Kogu maa ootab teilt üksmeelset kaitset ja toetust. Olge ise korra allikas ja aidake üleüldises korralageduses uut, vaba korda luua!“

See resolutsioon võetakse ühel häälel vastu.

*) 29. sept. 1917. a. sakslased vallutasid Saaremaa, hiljem Hiiumaa. L. S.

IV) Maanõukogu esimees O. Strandmann kannab ette tema nimele tulnud kirja Eestimaa Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Nõukogu keskkomitee poolt, milles antakse teada, et nimetatud komitee on lasknud Maapäeva „ametist lahti“.

Vastuseks sellele kirjale paneb O. Strandmann ette järgmise Vanematekogu poolt väljatöötatud resolutsiooni vastu võtta:

„Eestimaa Ajutine Maanõukogu, tähele pannes, 1) et Eestimaa Tööliste, Soldatite ja Talupoegade nõukogude täidesaatva komitee koosseis ja võimupiirkond temale teadmata, 2) et Eestimaa kodanikud nimetatud komiteed ülemaks võimuks maal ei ole tunnistanud, 3) et Eestimaa Ajutist Maanõukogu Eestimaa rahva esituseks tuleb pidada, mille asemele ainult uus, terve rahva esitus võiks astuda ja 4) et sellepärast nimetatud Täidesaatva komitee kiri 13. novembrist 1917. a. nr. 421 mitte arutusele sisuliselt ei tule võtta — otsustas päevakorra juure üle minna.“

Ka see ettepanek võetakse ühel häälel vastu.

Samal koosolekul otsustatakse saata veel tervitus-telegramm Ukrainale kindralsekretariaadile kõrgema võimu enda kätte võtmise ja Ukraina vabariigi välja kuulutamise puhul.

Nagu kõigest eelpooltoodust nähtub ja nagu see meie poliitilise ajaloo hindajate poolt kinnitamist on leidnud, toob see Maanõukogu ajalooline otsustav koosolek Eesti iseseisvuse püüded selgelt välja ta eeljärgust konkreetsele riiklikule pinnale ning sellest ajast peale võime kõnelda Eesti riigist kui iseseisvuse mõtte kõrgest tulekandjast maailma vabade rahvaste peres.

Kuigi Maanõukogu selle ajaloolise koosoleku järele pidi alistuma enamlikule vägivaldale ja kaduma ajutiselt põranda alla, jäi tema vaim ometi elama edasi ja selle otsekoheseks tagajärjeks on 24. veebruari 1918. a. manifestatsioon, mis Maanõukogu Vanematekogu poolt põranda all välja töötati ja kahe võõra ülevõimu vahetusel — enamlaste põgenemise ja saksa okupatsiooni tuleku vahel — 24. veebruaril 1918. a. meie riikliku iseseisvuse sünni ümberlülkkamatuks tähistamiseks välja kuulutati.

Ja seda kuulutust ei murdnud enam ükski vägi ega võim.

L. S.

WÜRRI PUNAST

Jutustus Soome Vabadussõjast

Seal rinde nurgal olid valgetel head asupaigad. See moodustas nende ainsa paremuse, sest arvult ja varustuselt nad olid palju nõrgemad kui punased. Punaseil pragisesid kuulipildujad järjest iga põõsa taga. Valged tundsid siirast rõõmu, kui nende kaks „kuulipritsi“ ühines teiste mänguga. Tulemuseks oli, et need kaks valgete kuulipildujat olid käigus tegevamad kui punaste mitmed. Iga päev saabus punaseile lisaväge ja iga öösi läksid samad koormad tagasi, laadungiks igaveseks vaikinud mehi. Järjest valged löid rünnakud tagasi ja punaste ägedad võtted ei saanud murda vastasrinda.

Punaste haubitsad olid matkal

Kuid punaste sihiks oli sel kohal rinne läbi murda, maksku mis maksab. Neil oli kahurvägegi ja algul saadeti rindele kaks haubitsat, millede abil pidi mägimaastikust valgeid välja tõrjuma. Kahurid pidid mõjuma. Kuid valged, teades punaste suurest meestekaotusest, tundes nende meeletolu langust ja ebakindlat juhtimist valmistusid ka kiiresti vastupealetungile, milleks vahvustasid neid nende asukohad tol nurgal. Punaste ettevõtetest kahurite toomiseks neil kindlasti ei olnud aimugi.

Punaste haubitsad olid matkal. Need olid peidetud ja laaditud regedesse, mille ette olid rakendatud varuhobused. Koormad olid rasked ja tee oli umbne. Oli just tormanud

ja tuisanud mitu päeva ning hobused vajusid üle põlve lumme. Liikumine ei olnud täiesti nohe, kuigi virgatsid eesliinilt käisid seda kiirustamas. Punased olid saanud aru, et valged kavatsesid vastukallaletungi.

Nüüd vajati suurtükke endisest kiiremini.

Kuid liikumise pikaldusel oli teinegi põhjus. Raudteejaamas, kus kahurite osad laaditi regedesse, oli arstitarvetega laaditud vagun, mis ka oli teel punaste rindele. Keegi punaste suurtükimees sai haisu ninna, et vaguni laadungisse kuulusid ka piirituseplaskud. Pealikute, arstivaguni valvuri ja raudteelaste keelust hoolimata ja vastasrinda arvestamata punased, kelle sekka kuulus vene sõdureid ning ohvitserid, röövisid kaks suurt plaskut ning jagasid sisu omavahel. Ja selleks oli tõesti mõjuv põhjus, miks liikumine käis pikkamisi. Hobustel oli vedamisega täis töö, nad oleksid vajanud abi, kuid nokastanud sõdurid ei hoolinud sellest ning „väsinuina“ heitsid rekke, lisades nende koormaile raskust. Asjatu oli pealikute karjumine ja ähvardamine. Nad ei võinud ju kogu meeskonda maha põmmutada, ja ükski kõne ei mõjunud.

Kui nii jõuti kuuenda kilomeetri kohal tihedasse külad rühma, pealikud nägid, et puhkus oli vältimatu. Hobused olid täiesti lõpul ja vajasisid turgutamist. Kui oma meeskonnast selle tegijat ei saanud, mõned üksikud välja arvatud, siis käsutati külaelanikud hobustele vett ja heinu kandma. Osa hobuseist rakendati lahti ja jäeti puhkama. Punaste meeskond asus lähedal olevasse suuremasse tallu, kus veelgi „ergutati“ end viinaga. Pealikud olid võimetud, kuid neil oli see lohus, et nüüd oli viin otsas ega uut polnud kusagilt saada.

Nende külaelanike seas, kes talitasid hobuseid, oli keskmise suurusega talu perepoeg Eliel. Ta oli täiesti „valge“ ja oli mõnigi kord aidanud valgeid, teadustades punaste liikumisest rinde taga. Eliel toimetas siin samuti kui teisedki viinastunud punaste seas, kuid ta mõtted olid mujal. Ta mõtles, kuidas leida midagi, et kasutada juhust punaste arvel teha nalja. Oli pime, oli jälle tuiskama ha-

Kuid siis ta sai idee...

kanud, kõik punaste koormad olid laiaili ja mehed istusid suuremalt osalt tubades. Kuid mis ta võiks teha? Relva tal ei olnud, vaid nüri puss, mida ammu enam polnud teritatud. Kuid mis ta terava pussigagi oleks võinud teha. Need mõtted vaevasid teda, kuid sellaseile logardeile polnud pussiga midagi teha.

Kuid siis ta sai idee, väga lihtsa ja hõlpsa. Selle täideviimine ei olnud raske. Ta jatkas regede ja hobuste vahel toimetamist. Keegi pisut selgema peaga suurtükimees urises talle heaskiitvalt:

— See on tubli, poiss! Küll me näitame, kui pääseme põrutama.

Eliel peitis pilkava muige pimedas poole. Küll ta aitab, küll ta vaid...

Punaste kahurvägi pingutas end pimedas ja hangedes. Reis oli juba edenenuks umbes kolm kilomeetrit puhkuspäigast ja paar vähemat pealikut oli käinud eesliinilt neid ägedasti kiirustamas.

Ees oli järsuveeruline, keerlev ja pikk mägi. Hobused jäeti hetkeks mäejalal puhkama. Mõned suurtükimehed hakkasid kainestuma. Raske tee oli aidanud. Viimaks ergutati hobused liikvele ja rasked koormad hakkasid tollihaaval tõusma märke.

Äkki kuuldi eespool hüüdeid ja kirumist. Hobusterodu peatus. Pealik ratsutas hobusel ettepoole.

— Mis seal on? Miks peatute? käratas ta

— Siin on valjad rikki läinud ja rakmed katkenud. Kahurvälased toimetasid ja kirusid. Kolmel hobusel olid rangid katki, samuti kahel äärmisel nahkrihmad. Toodi laternad ja katsuti rike kõrvaldada, kuid see osutus raskeks. Rangid olid nagu puruks litsunud. Pealik uuris neid hoolega. Ta kahtles, kas see polnud sihilikult tekitatud kahju, kuid päris selge see tal ei olnud. Siis paar hobust hakkas koormat vedama, kus asetses teise suurtüki toru, tõmbas aga ree liiga tee servale, kus see läks ümber ja veeres alla, peatudes sügavas hanges. Kulus neli tundi, enne kui hobused saadi uuesti rakendada ja regi kahuritoruga kangutati teele. Selles toimingus hahitus juba iga mehe viinuum.

Toimetusele saadetud Kirjandus

Hoia Ronk: Rännud, Rannad, Riviera, Sõsarsaared ja Savoy. Reisikirjeldused. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 3.50.

E. Asson: Üldine ajalugu. Koos eesti ajaloo ja kodanikuõpetusega. (Uus põhiseadus.) Keskkooli V kl. kursus. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 1.95.

Ch. Kingsley: Hereward the Wake. Abridged and simplified for the use of Estonian schools by R. C. O. Arris. 100 lk. Hind kr. 1.50.

A. Speek: Naised kosjas. Nali 1 vaat. E. Hari-dusliidu kirjastus. 60 lk.

Jaan Kärner: Lehed tulde II. Esseid ja artikleid 1925—1937. a. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 5.50.

R. Roht: Ummiktänav. Romaan. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 4.—.

August Jakobson: Vaikne õhtu. Romaan. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 5.25.

Lajos Zilahy: Kaks vangi. II osa. Romaan. Ungari keelest tõlkinud F. Oinas. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 2.50.

Bernhard Linde ja Osvald Kukkur: Valimik soome kirjandust. Kirjanduslooliste andmete, 20 pildi ja sisse-vaatega soome kirjandusse. 302 lk., hind kr. 3.60, Kirjastus „Varak“ Tallinnas, 1937. a.

Tulise hõimuaate pooldajana algatas riigivanemana K. Päts meie koolidele vajalike ungari ja soome kirjanduse valimike soetamist, tehes Bernhard Lindele ülesandeks nende valimike toimetamise. Juba tänava kevadel ilmuskirjandust, millist raamatut said paljud koolid ühe eksemplari bra riigivanema annetuseks, kuna Ungari saatkond kinkis ka omalt poolt sama raamatut meie avalikele raamatukogudele. Asja on ilmunud Bernhard Linde ja Osvald Kukkur toimetusel „Valimik soome kirjandust“, mis läkitatakse härra Riigihoidja K. Pätsi annetuseks koolidele. Annetatud eksemplaarid on varustatud ülal Riigihoidja vapiga, keskel tekstiga: „Riigihoidja härra Konstantin Pätsi annetuse koolidele 3. septembril 1937“. Vähesel arvul

läheb raamatut ka müügile, kust seda võivad osta need koolid ja avalikud raamatukogud, kes seda kingina ei saa. Raamatu kohta kirjutab prof. Gustav Suits:

„On hea meel olnud tutvuda selle „Valimikuga soome kirjandusest“, mis asja ilmunud Tallinnas „Varaku“ kirjastusel. Soome kirjanduse kaase lugejana, harrastajana ja õpetajana tohin ütelda:

Härrad B. Linde ja O. Kukkur on teinud tunnustuväärse töö — pole meil praegu teist võrdset krestomaatiat soome kirjandusest, nii palju pakkuvat mõtlikas äratavat ja õpetlikku koolialiste, küllalt laiahaardelist, et rahuldada ka arenenud harrastaja soove, täita meie haritlaste lugemislünki.“

Jolán Földes: Kalur-kassi tänav. Ungari keelest tõlkinud Ants Murakin. Bernhard Linde eessõnaga. Kunstnik A. Krimsi kaanejoonistus. 274 lk., hind kr. 4.—. Kirjastus „Varak“ Tallinnas, 1937. a.

Jolán Földes on oma esikteosega „Kalur-kassi tänav“, millele rahvusvaheline žürii määras möödunud aastal 300.000-frangilise (tolleaegse kursi järgi üle 5 miljoni eesti sendi) auhinna, kõikjal suurt tähelepanu äratanud ja teos on tõlgitud kõigisse kultuurkeeletesse. Asja on nüüd see teos ilmu-nud ka meie keeles.

Romaani tegelaskonna moodustavad peamiselt Pariisis elavad eri rahvustest emigrandid ja teose üks tähtsaimast tegelasist on eestlane, endine keskkooli matemaatika õpetaja Liiv. Juba uudishimu, millisenä on kujutanud ungari naiskirjanik oma hõimurahva esindajat, peaks meil selle romaani vastu äratama suuremat tähelepanu.

Romaani suurimateks voorusteks on sündmustiku põnevus ja kergelt loetavus ning teose positiivne põhitoon, kuna autor näitab meile, kuidas inimene hea tahtmise juures ka kõige raskemast olukorrast leiab väljapääsu.

William Shakespeare: Sonette. Suveöö unenägu. Othello. Tõlkinud prof. A. Oras. „Maailmakirjandus“ nr. 4, 416 lk. Hind 4 kr. Eesti Kirjanduse Selts, 1937.

Juhan Sütiste: Ringkäik. Luuletused. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 2.75.

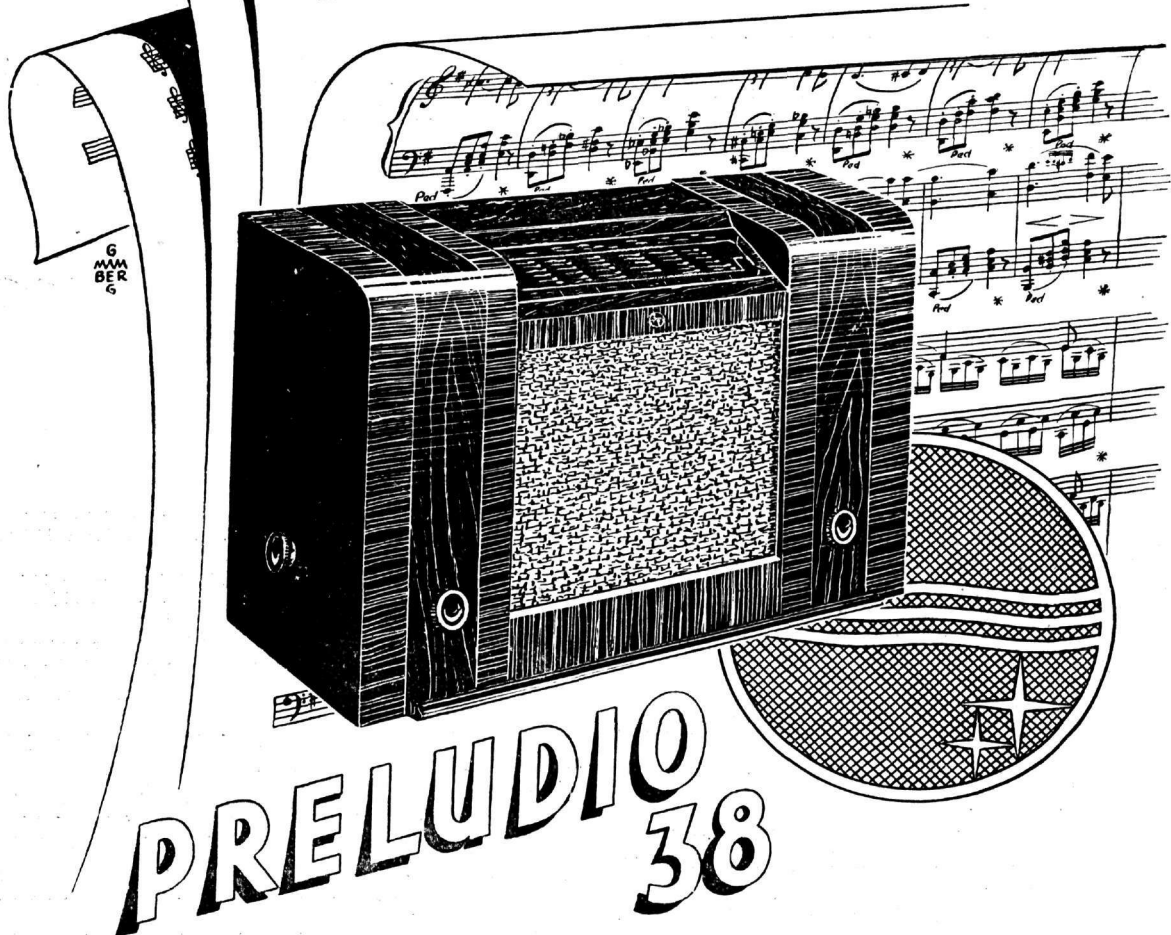
Elmar Ramla: Kodukäijad seiklevad. Jutustus. „Noor-Eesti“ „Rahvaraamat“ nr. 3/4. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 2.—.

Mait Metsanurk: Kutsutud ja seatud. Romaan. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1937. a. Hind kr. 5.—.

PHILIPS

PRELUDIO 38

Hind Kr. 235.-

Alalisvoolule Kr. 245.-

Igas Philips raadioaparaadis peituvad maailma suurima raadiotehase kogemused ja teadmised